

POŠTNINA · PLAČANA · V · GOTOVINI ·

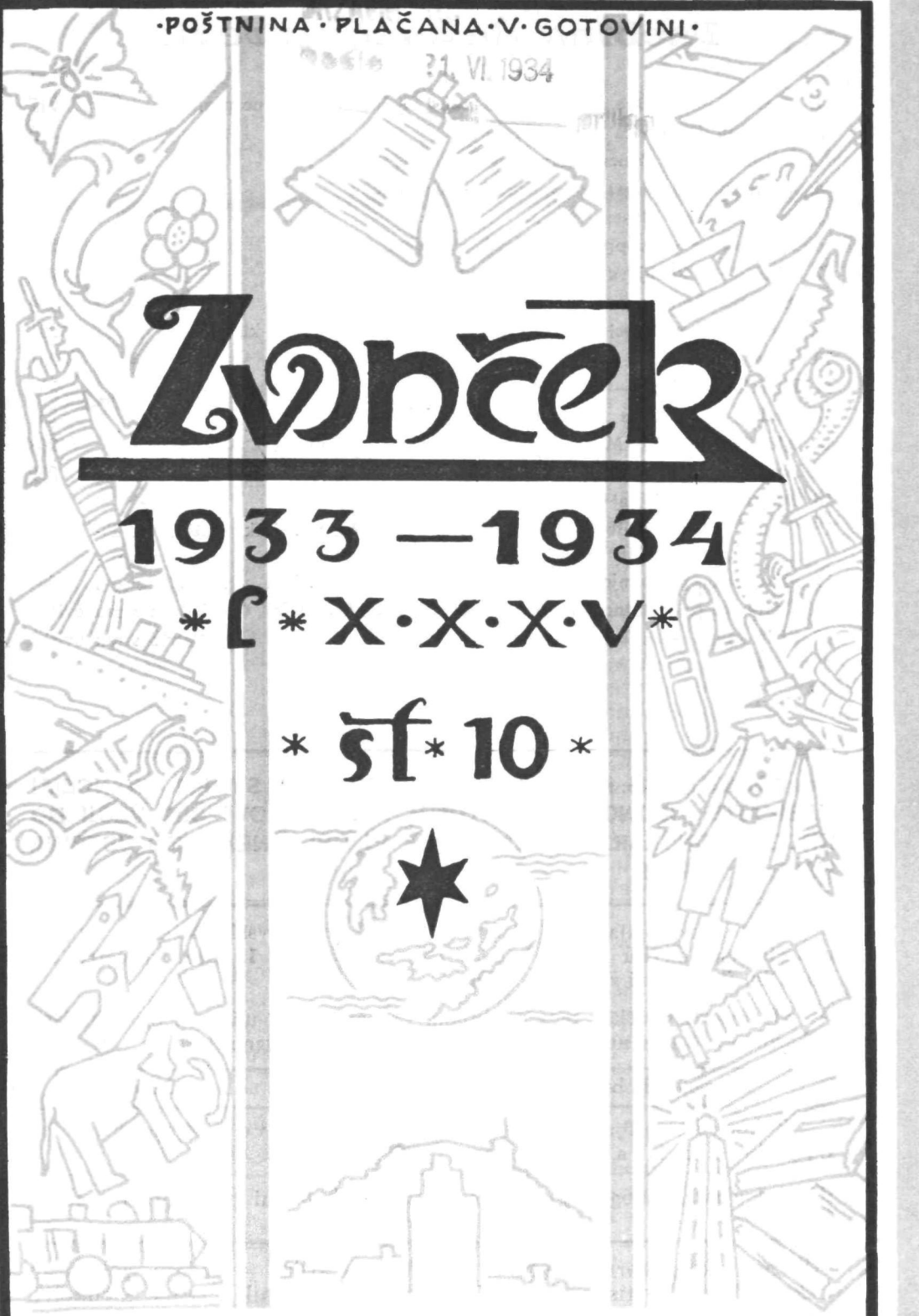
31. VI. 1934

Zvůček

1933 — 1934

* L * X · X · X · V *

* st * 10 *

Vsebina desetega zvezka

	Stran
1. Cvetko Golar: Dve ruski. Muc Katafej. Kdor noče, naj ne poslušaj!	217
2. Šotori in koče. Za spretne roke	220
3. Anton Ingolič: Janezek Narobesvet	223
4. Vinko Bitenc: Pravljica o kresnem škrateljčku	225
5. Ivan Albreht: Basen. Pesem	227
6. Hram Slave v Skoplju	228
7. Fran Roš: Rožajeva hruška	229
8. Marijana Željeznova-Kokalj: Poletna sapica. Pesemca	230
9. Josip Kenda: Otroci voščijo mamici za god, Menuet za klavir	231
10. Tone Čufar: Jurij in geometrija	231
11. Hlaček in Biba — sportnika	232
12. Andrej Rapè: Seju Alasnam in kralj duhov	234
13. Alojzij Potočnik: Mimo spomenikov po beli Ljubljani	238
14. Arnošt Adamič: Deček iz sirotišnice. Povest	239
15. Dravski: Zakaj naj ljubimo Koroško?	242
16. Franjo Čiček: Zgodbe o Tijeku Kijeku. 13. Tijek v vojaški službi. 14. Tijekova smrt in konec	243
17. »Zvonček« prihodnje leto	244
18. Zastavice za brihtne glavice. Rešitev. Rešivci. Nagrade	Tretja stran ovitka
19. Stric Matic — s košem novic	Četrta stran ovitka

**POKAŽITE IN PRIPOROČAJTE „ZVONČEK“ SVOJIM ZNANCIEM!
NABIRAJTE PRIDNO LISTU NOVIH NAROČNIKOV! ČIM VEČJI BO
KROG „ZVONČARJEV“, TEM LEPŠA IN OBSEŽNEJŠA BO VSEBINA
NAŠEGA LISTA!**

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto **30 Din**, za pol leta **15 Din**, za četrto leta **750 Din**. Posamezni zvezki po 3 Din.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna. — Na ta naslov pošiljajte naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vpslane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Krakovski nasip 22.

Rešitev ugank, nalog itd. sprejemamo le prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Dr. Pavel Karlin. — Izdaja, zalaga in tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

ZVONČEK

Čist s podobami za mladino

Leto 35

Junij 1934

Štev. 10

Cvetko Golar

Dve ruski

Muc Katafej

V neki vasi je imel mož velikega muca, ki pa je že napravil toliko škode, da je bilo kar groza. Zato se ga je mož naveličal, poklical ga je k loncu mleka, ga zagrabil in vtaknil v vrečo. Trdno jo je zadrnil pa nesel v gozd in vržel v goščavo.

»Tukajle naj pogine ali pa naj stori kar hoče,« je pomislil kmet jezno in odšel domov. Legel je na peč in zaspal, prepričan, da bo muc poginil.

Ali mucu se je posrečilo, da je pregrizel vrečo in ušel. Tekel je na vso moč in prišel proti večeru h gozdarjevi bajti. Tam se je, ne da bi ga kdo videl, splazil na podstrešje, skrnil se je v kot na slamo in se je lepo udomačil. Kadar je bil lačen, je zbežal v gozd in vjel miško ali ptičko, se najedel in se zopet splazil na podstrešje. Godilo se mu je prav dobro.

Lepega dne se sprehaja po gozdu, pa sreča lisico. Ta ga vidi in se silno začudi:

»Toliko let že živim v gozdu, ali take živali še svoj živ dan nisem videla!«

Globoko se prikloni pred mucom in mu reče:

»Povej mi, vrli mladenič, kdo pa si ti? Kako si prišel sem in kako naj te kličem?«

Muc skrivi hrbet, naježi dlako in odgovori:

»Poslan sem iz sibirskih gozdov, da Vam gospodarim, pravijo mi pa muc Katafej!«

»Ah, moj ljubi Katafej,« reče lisica, »svoj živ dan te nisem videla, ne slišala o tebi; pojdi k meni, da te pogostim.«

Muc gre z lisico, ki ga pelje v svojo luknjo, mu postreže s putkami in pefelinčki in vpraša:

»Ljubi Katafej, povej mi, ali si že oženjen, ali si še samec?«

»Samec sem,« odgovori muc.

»Jaz sem pa gospica lisica, vzemi me za ženo!«

Muc je bil s tem zadovoljen in sta napravila veselo ženitovanje.

Drugi dan gre lisica na lov, da bi svojemu mlademu soprogu prinesla kaj dobrega, muc pa ostane doma. Ko hodi lisica tako po gozdu, išče, se ozira za plenom, ji pride nasproti volk in jo prijazno ogovori:

»O, botrica, kje pa si tako dolgo hodila, da te ni bilo nič pred oči? Vse luknje smo že pretaknili, pa nikjer te nismo dobili.«

»Ti me kar pusti, šema stara, kaj pa misliš o meni? Prej sem že bila gospica lisica, zdaj sem pa omožena gospa.«

»Tako, koga si pa vzela, ljuba lisica?«

»Ali nisi nič slišal, da je iz sibirskih gozdov poslan muc Katafej k nam za nadzornika? Zdaj sem njegova žena.«

»Ne, nič nisem slišal, ljuba lisica! Kje bi ga pa lahko videl?«

»Ha, moj Katafej je strašno hud! Če mu kdo ni všeč, ga kar požre. Glej, da ujameš tolstega kozlička in mu ga pošlješ. Položi ga mu pred prag, ti se pa skrij, da te ne vidi, moj dragi, ker ti utegne huda pre-
sti.«

Volk steče, da bi čimprej ujel kozlička. Lisica pa gre naprej in sreča medvedka, ki jo tudi lepo nagovori, lisica pa ga nahruli:

»Kaj češ, ti kosmatinec, krivo-nogi ščetinec! Če sem bila prej lisica gospica, sem pa sedaj omože-na gospal!«

»Koga si pa vzela za moža, ljuba lisica?«

»Nadzornika, ki je bil pred ne-davnim k nam poslan iz sibirskih gozdov. Ime mu je pa Katafej, muc, njega sem vzela.«

»Ali ga lahko obiščem, ljuba li-sica?«

»Ha, moj Katafej, muc, je strašno hud! Kdor mu ni všeč, ga kar požre. Pojdi, poišči pitanega vola, pa mu ga prinesi za darilo. Volk mu bo prinesel kozlička; pa bodi previden, položi vola kar pred prag in se skrij, da te Katafej, muc, ne vidi, ker sicer, dragi moj, ti utegne huda pre-
sti.«

Medved odhlača hitro proč, da poišče vola.

Volk je medtem že prinesel kozlička in ga dal iz kože. Ozre se, glej, že prihaja medved z volom.

»Pozdravljen, preljubi Bine Kosmatine!«

»Pozdravljen, sivi bratec!«

»Ali nisi nič videl lisice z njenim možem?«

»Nič, moj dragi, pa čakam nanj že ne vem kako dolgo!«

»Pojdi in jih pokliči!«

»Nak, ne grem, ljubi kosmatinec, ti kar sam pojdi, ti si močnejši!«

»Ne, ne, moj dragi, si ne upam!«

Nenadno priteče od nekod zajec. Brž ga pokliče medved:

»Pridi sem, pokvekal!«

Zajec priteče, ves prestrašen.

»Povej, dolgoušec, ali veš, kje stanuje lisica?«

»Vem, ljubi kosmatinček!«

»Teci brž k njej in ji reci, da je Bine-kosmatine s svojim prijate-ljem, sivim volkom, že prišel in da čakata nanjo in na njenega moža; da jima poklonita tolstega kozlička in pitanega vola.«

Zajček brž pot pod noge, beži, kar le more, medved in volk pa pre-mišljujeta, kam bi se skrila.

Medved pravi:

»Jaz bom splezal na tole drevo.«

»Kam pa naj grem jaz?« vpraša volk.

»Jaz ne pridem na noben način na drevo! Ah, dragi Bine-kosmati-ne, pomagaj mi, reši me, prosim te!«

Medved skrije volka v goščavi in ga pokrije s suhim listjem, sam pa spleza na smreko, gori, prav v vr-šiček in opazuje, kdaj pride muc Katafej z lisico. Medtem pa pride s skokom zajec pred lisičjo luknjo, potrka in zakliče:

»Ljuba lisica, Bine-kosmatine in njegov prijatelj Sivi volk ti sporo-čata, da že dolgo čakata na te in na tvojega moža, da vama poklo-nita pitanega vola in tolstega kozli-čka. Lisica se oglasi iz luknje:

»Le pojdi in povej, zajček dolgo-ušček, da prideva takoj!«

Zajec prinese novico, vsi trije čakajo. Lej ga, že prihaja muc z lisico. Medved jih zagleda in pove volku v gošči:

»Pozor, pozor, sivi bratec, že gre lisica s svojim možem. Joj, kako je majhen!«

Muc pride in takoj skoči na vola, ležečega pod smreko. Naježi dlako in začne trgati meso z zobmi in kremplji ter godrnjati, kakor da je strašno hud: »Premalo, premalo!«

Medved pravi:

»Tako je majhen, pa tako požre-šen!«

Jaz bi komaj četrt vola požrl, on ima pa celega, pa ga mu je še premalo! Nazadnje se spravi še nad naju!«

Pa tudi volk bi bil rad videl muca Katafeja, pa ga ni mogel zagledati skozi listje, zato je začel suho steljlo odgrinjati izpred oči. Muc pa zasliši, da nekaj šumi v listju, in si misli, miš je! Skoči in se zadere s svojimi kremplji volku v gobec.

Volk plane ves prestrašen, skoči in zbeži, kar so mu dale noge. Muc se splaši in skoči urno na drevo, na katerem je sedel medved.

»Joj, mene,« si misli medved, »zdajle me je pa videl.«

Dol ni mogel splezati, zato kar skoči na tla in jo ubere v goščo. Lisica pa kriči za njima:

»Na, le počakajta, Katafej vama bo že pokazal!«

Od tega časa se vse živali strašno boje muca. Lisica pa je bila za vso zimo preskrbljena z mesom, ki ga je delila z mucem Katafejem.

Kdor noče, naj ne poslušaj!

Kmet je imel v kleti petelina. Nekeč najde petelin grahovo zrno in skliče kokoši. Kmet pa izve, kaj je petelin našel, mu vzame zrno, ga vsadi v kleti in zalije.

Grah vzkali in zraste do oboka. Kmet prebije obok in grah raste še više, raste visoko do stropa v hiši. Kmet prebije strop, grah raste više in više in zraste do strehe. Kmet

odkrije streho, grah raste skozi, zraste gor v nebesa.

Pa reče kmet svoji ženi:

»Poslušaj me, ali ne bi splezal v nebeški raj, da vidim, kaj tam počno? Zakaj meni se zdi, da imajo tam gori sladkorja in medu, pogače in kolačev, vina in medice, mesa in pečenke in vsega preveč.«

Žena mu odgovori:

»Le splezaj, če moreš!«

In kmet spleza na grah, pleza pleza in pride s težavo v nebesa. Stopi noter, pa je bilo že tako lepo tam gori, da se ni mogel nagledati. Sredi nebes stoji velika peč in v peči je vse polno skled in v njih so pečene gosi, pa pečeni prašički in kolači, vsega strašno veliko in kar si le srce poželi. Pred pečjo pa straži koza s sedmimi očmi.

Kmet premišljuje, kaj naj stori, in pravi sam pri sebi:

»Očke, očke, zaprite se!«

In koza zapre prvo oko. In kmet pravi bolj na glas:

»Očke, očke, zaprite se!«

Koza zapre drugo oko. In tako se je po vrsti zaprlo šest oči in zaspalo. Sedmega očesa pa, ki ga je imela koza na hrbtu, kmet ni videl in mu ni ukazal, da bi se zaprlo.

Kmet ne premišljuje dolgo, stopi k peči in poje gosi in pečenke in kolačev, kolikor je mogel, in popije, kolikor je šlo v grlo. Potem leže na klop in zaspi.

Kar pride gospod Bog.

Koza mu vse pove, kar je videla s svojim sedmim očesom. Gospod Bog se razjezi, pokliče angele in veli, naj zapode kmeta iz nebeškega raja.

Kmet gre ves žalosten in pride na tisti kraj, kjer je priplezal po grahu v nebesa, ali nikjer več ni bilo grahovega stebela. Kaj bo pa sedaj? Kmet pa ne izgubi glave, začne ometati pajčevino po kotih in splete iz nje vrv, dolgo in močno. Obesi jo na luno in se spusti po njej navzdol.

Spušča se zmiraj niže in niže, kar naenkrat pa je bilo konec vrvi, ali do zemlje je še daleč.

Prekriža se in spusti. Čof! — pa de v mlako.

Sedi nekaj časa v mlaki, poskuša ven, pa ne more. Prav do vratu se je pogreznil. Kar prileti raca in mu začne na glavo znašati gnezdo. Ko je bilo gotovo, znese jajca.

Kmet pa je bil zviti, opreza na raco, in ko je hotela leteti, jo zgrabi za rep. Raca udari s perutnicami in potegne kmeta iz mlake.

Tako je bil kmet srečno rešen iz mlake in je imel še po vrhu raco in jajca. Veselo je šel domov in je vse povedal svoji ženi. Smejala se mu je in sprajžila jajca.

Šofori in kočice (za spretno roke)

Poletje je tu in z njim se približujejo tudi velike počitnice. Tedaj bo konec skrbi, pospravili boste knjige in se veselili zlate prostosti. Marsikdo izmed vas jo bo mahnil na počitnice in šel taborit s prijatelji k morju ali v gozdove. Za taborenje je potreben šotor in tega ni tako težko napraviti, to bomo takoj videli. Pa tudi če ne boste šli od doma, vam bo šotor prav dobro služil na domačem vrtu ali dvorišču pri igri in na obrežju pri kopanju.

Predvsem potrebujemo za naš šotor močno, če le mogoče nepremočljivo blago. Toliko takih kosov blaga sešijemo, da dobimo pravokotnik 2 m širine in 4 m dolžine. Najprej narišemo na blago polkrog (glej sliko 1). V proste ogle zarišemo zračilna okenca (a), jih izrežemo, obrobimo poklopce okenc in jih pri b prav močno prišijemo. Ravni rob polkroga zarobimo, na krožni lok (to je spodnji del šotora) pa prišijemo še en ozek kos blaga, da se šotorina ne more cufati. Na ta rob prišijemo še močno vrv in sicer tako, da jo prišijemo na 5 do 10 cm oddaljenih mestih z močnim motvozom (slika 6). Skozi tako nastale zanke vtaknemo pozneje, ko šotor postavljamo, šotorne količke, s katerimi šotor napnemo. Za nosilce šotora (šotorne drogovi) vzamemo osem palic 2—2½ m dolžine, ki jih v krogu vtaknemo v tla in na zgornjem koncu zvezemo (slika 2).

Vhod v šotor opremimo na eni strani z lesenimi podolgovatimi gumbi, na drugi strani pa napravimo tem gumbom primerne gumbnice.

Za poslikanje šotora z narodnimi ornamentami ali indijanskimi znaki vzamemo navadno oljnato barvo, ki jo pa moramo, če bi bila preveč gosta, razredčiti s terpentinom. Preden uporabljamo šotor na prostem, mora biti seveda pobarvano blago popolnoma suho. Šotor nam bo sijajno služil pri igri ali za slačilnico pri kopanju.

Na sliki vidimo še druge oblike šotorov, kočice in kolibice, ki so vse tako preproste, da si jih tudi lahko zgradimo sami.

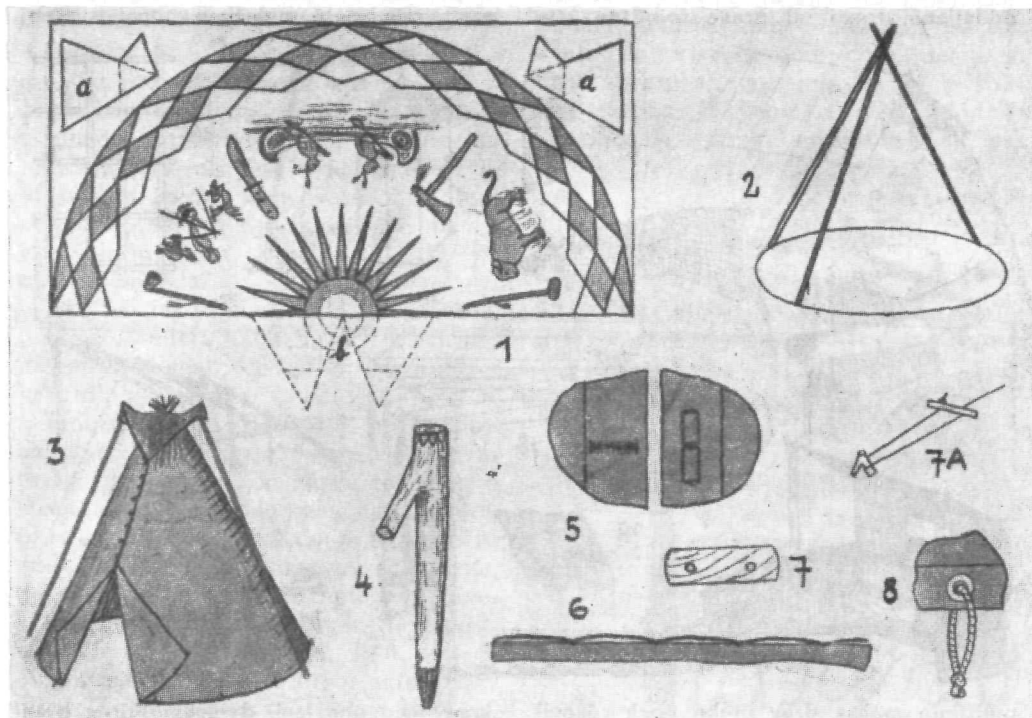
V številki 9 naše risbe vidimo najpreprostejšo obliko strešnega šotora ali šotora s slemenom. Za streho vzamemo, če le mogoče, kakor pri navadnem indijanskem šotoru (slika 3), debelo, nepremočljivo blago ali šotorovino. Uporabimo pa za to lahko tudi staro nerabno rjuho ali namizni prt, ki smo ga prej napravili nepremočljivega. Sredstvo za impregniranje (galun) kupimo lahko v vsaki drogeriji ali v sportni trgovini. Za šotor, v katerem lahko dva človeka udobno ležita, potrebujemo kos blaga, 1,8 m širok in 2,6 m dolg. Na obeh podolžnih robovih si damo pri sedlarju napraviti štiri obročke iz medí, v katere privedemo zanke iz debele vrvice (slika 8). Preden zabijemo te obročke v blago, moramo dotična mesta s podložitvijo koščka usnja ali debelega blaga očvrstiti, da se blago pri napenjanju ne trga. Poleg blaga za šotor potrebujemo za strešni šotor (slika 9) še dva močna drogova, ki naj bosta dolga nekaj nad 1 m. Obe palici preluknjamo previdno z močnim svedom, približno 5 cm od konca. Nato vzamemo vrvco z

debelino običajne vrvce za zastore in najmanj 5 m dolgo, zaznamujemo sredino in odmerimo od tu na oba konca po polovico širine šotornega blaga, v našem primeru 90 cm. Na teh točkah napravimo vozle na vrvci, potegnemo vsak konec vrvce skozi obe palici in napravimo tik ob palici zopet vozle, da ne more palica zdrkati sem in tja (slika 10).

Sedaj pa postavitev! Poiščemo si raven prostor, če le mogoče na travniku ali ob

potegnemo konec skozi obe luknjici v deščici in napravimo šele sedaj vozle, da motvoz ne more izdrkniti (slika 7 a). Tako narejeno zanko potegnemo preko enega šotornega količka, isto pa napravimo seveda tudi na drugi strani. Čim više potegnemo sedaj natezalno deščico, tem močnejše bo vrv napeta (slika 7 a nam kaže to natezalno pripravo od strani).

Kot kopalni šotor je pa bolj priporočljiv šotor na sliki 11. Seveda ga je mogoče upo-

obali, kjer je mehek pesek. Najprej zabijemo v tla obe palici, ki naj bosta oddaljeni druga od druge 1.80 m, in pritrdimo konce vrvce, ki smo jim še preje napravili vozle z zanko, z dvema količkoma; med obe šotorne palice položimo na napeto vrv blago in napnemo stene šotor na ta način, da spodnji rob blaga pritrdimo s količki na tla. Šotor nam nudi dovolj zavetja pred vročimi sončnimi žarki in dežjem.

Vrv napnemo pa lahko tudi še s posebno pripravo (glej sliko 7, 7 a), ki pride v poštev prav posebno takrat, če šotor delj časa stoji. V ta namen izžagamo dve približno 1 cm debeli deščici iz trdega lesa, dolgi 10 cm in široki 3 cm, in ju opremimo z dvema luknjicama, ki morata biti tako veliki, da skozi nje lahko potegnemo vrv (slika 7). Namesto vozla na koncu vrvce

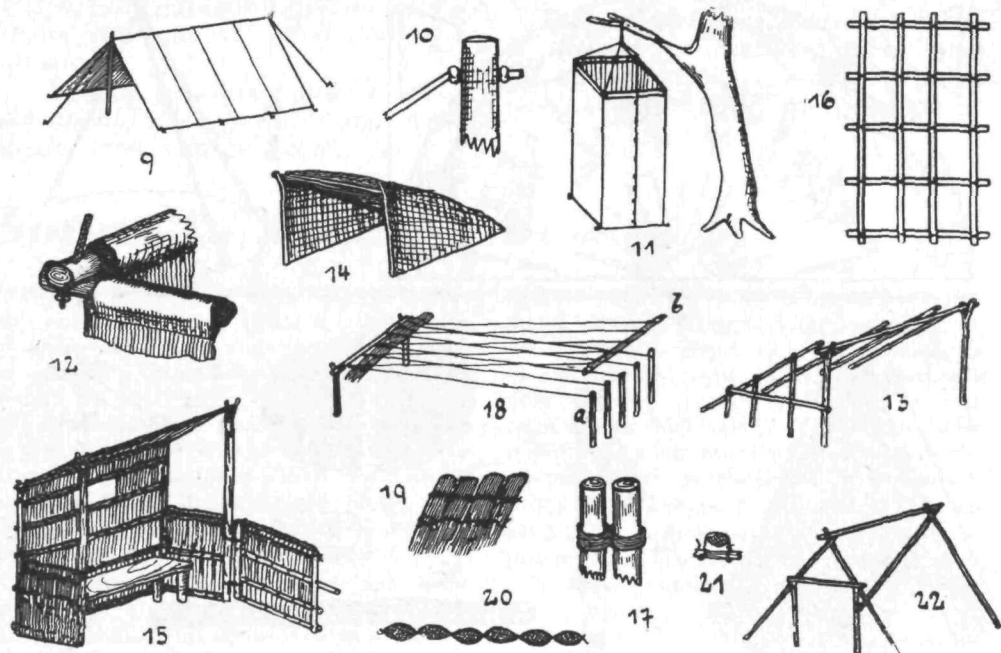
rabljati le tedaj, če imamo možnost na tabornem prostoru, da ga obesimo, kakor vidimo na sliki. Za to napravo potrebujemo 4 m dolg in 2 m širok kos blaga. 4 m dolg rob na eni strani precej široko zarobimo in ga zarezemo na štirih mestih in sicer: najprej od konca $\frac{1}{2}$ m, nato 1 m, nato še $2 \times$ po 1 m in končno zopet $\frac{1}{2}$ m. Skozi zarobljeno blago potegnemo palice, na koncih preluknjane, ki jih zvežemo na ta način drugo z drugo, da skozi dve palici, tam kjer se stikata, potegnemo na enem koncu zavozlano vrvco (glej sliko 12). Palice naj bodo dolge nekaj cm več kakor 1 m, tri gredo skozi tri zarobljene dele po 1 m, ena pa skozi 2 dela po $\frac{1}{2}$ m. En rob blaga, ki se stika v sredini tega zadnjega razpolovljenega dela, opremimo z že zgoraj omenjenimi lesenimi gumbi,

drugi rob pa z gumbnicami. To vse skupaj tvori vrata naše »kabine«. Vrvce, ki vežejo posamezne palice med seboj, združimo v zanko, na katero šotor obesimo. Spodnji rob opremimo zopet s preluknjanimi obročki iz medenine (slika 8) in zankami in ga s količki pritrdimo k tlom.

Komur ni mogoče, preskrbeti si blago za šotor, si lahko s tem, kar najde v gozdu, zgradi prijazno kočico.

Najprej si poiščemo dve močni in veliki veji z rogovilo, ju zabijemo v zemljo, oddaljeno drugo od druge približno 1 m,

Za stene vzamemo listje in dračje, če imamo pa slamo na razpolago, si spletemo slamnjače. Iz nekaj kratkih palic in motvoza so statve (slika 18) kmalu zgrajene. Pripravimo si več enako debelih svežnjev slame in tkanje se lahko prične. Polovico motvozov je pritrjenih na drogu b. Če dvignemo drog b nekoliko v zrak, so tudi na njem pritrjeni motvozi višji kakor oni na količkih a. Sveženj slame položimo med obe legi vrvic. Če potegnemo sedaj drog b navzdol, je na vrhu druga spodnja lega vrvic, nato položimo zopet sveženj

položimo močan drog preko obeh rogovil in ga pričvrstimo z motvozom. Tri ali štiri močne palice privežemo z enim koncem na tem prečnem drogu, z drugim koncem se pa opirajo na zemljo (slika 13). To ogrodje pokrijemo z vejami, vejicami, travo in podobnim materialom. Če hočemo imeti to lopo še posebno lepo, pa prevlečemo ali obložimo še stranske stene (slika 14). Za daljše ali bolj pogosto bivanje v prosti naravi pa mora biti naša lopa bolj trpežno zgrajena (slika 15). Štirje koli z rogovilami, ki jih posebno skrbno izberemo, nosijo streho. Za stene, streho in vrata si napravimo omrežja iz vej, ki jih pribijemo ali privežemo drugo k drugi (slika 16). Tečaje za vrata napravimo iz debele vrvce (slika 17) ali pa enostavno zabijemo na notranji strani vrat na zgornjem in spodnjem koncu 2 koščka usnjatega jermena, ki ju pritrdimo na kol, ki drži streho.

slame med obe legi, dvignemo drog b in delamo tako naprej, da je slamnjača gotova (slika 19). Slika 20 nam kaže slamnjačo v prerezu. Slamnjače pritrdimo na omrežje tako, da gre vrvca, s katero privežemo slamnjačo, najprej preko palice mreže, nato preko slamnjače itd. (sl. 21).

Hišica (slika 22) ima enako obliko kakor strešni šotor. Dva prekrizana kola tvorita sprednjo steno, dva zadnjo; preko obeh prekrizanih mest pa položimo drog in ga pričvrstimo. Tri palice potrebujemo za vrata, ogrodje pa obložimo s slamnjačami. Prijetna, topla kočica je gotova. Kdor pa polaga prav posebno važnost na udobnost, si bo privoščil za preprogo še slamnjačo in bo imel potem res vse, kar je potrebno za prijetno bivanje v prosti naravi...

Vesele, sončne počitnice vsem skupaj!

Janezek Narobesvet

Janezek stanuje pri stari gospodinji Špeli, ki vsak dan po šestnajst ur klepeče s svojimi sosedomi in se ne utegne brigati za Janezka, ki ima vse dobre in slabe lastnosti, a tista, ki presega vse, je Raztresenost. Tolika je, da sem jo moral napisati z veliko začetnico.

Janezek je precej velik, ima široka usta in nekoliko preveč okroglo glavo z vedno predolgimi lasmi. Poleti hodi v zimskem plašču, pozimi pa gologlav in v sandalih ali celo v copatah. Seveda hodi v šolo, a kam, vam ne morem povedati, saj bi se še on, če bi ga vprašali, dvakrat zmotil in še tretjič narobe povedal.

No, pa naj začnem lepo od začetka, da boste vedeli, kako in kaj je z njim, in mu pomagali, če ga boste našli v nepriliki!

Janezek zapušča zjutraj po stopnicah svoje stanovanje, odpre vežna vrata in jih lepo počasi zapre ter moško stopi na ulico. Toda, glej ga zlomka, prav tedaj šele opazi, da je še v nočni srajci! Ko se vrne v sobo, pa še spozna, da se še ni umil in ni spil niti kave, ki mu jo je Špela postavila na štedilnik, ko je odšla k maši.

No, pa se vendar zopet spravi na ulico. Toda že čez nekaj korakov začuti silno bolečino v trebuhu, a miti najmanj ne ve, da se je zaletel v dolgo lato, ki jo je nesel pred njim mizarški vajenec, zave se šele čez nekaj minut, ki se z vso silo zažene v voziček stare mlekarice in ga preobrne, da se mleko pcedi po ulici. Tedaj mu da mlekarica pač pošteno čutiti, kje hodi. Kolikokrat pa se zaleti v obcestni svetilnik in zakliče »Zdravo, tovariš!« misleč, da je srečal sošolca, o tem pa res ni, da bi govoril!

Razume se samo ob sebi, da nosi v levici aktovko prazno, pod desno pazduho pa je stlačil vse knjige, ki jih je našel na svoji mizi in po Špelinih predalih, lahko si mislite, da so bili tam sami stari koledarji in mogoče še kak molitvenik. Če pa se mu med potjo

izmuzne (kaka knjiga na tla, se hitro sklone in pobere, kar pač slučajno zgrabi, pa naj bo kamen ali kaj drugega, in drvi dalje. A kljub temu pride prepozno. Kako pa ne bi, ko drvi mimo šole in pade nenadoma po stopnicah kake sosednje hiše v klet ali pa se znajde prav v drugem delu mesta v kaki cerkvi ali gostilni. Da je v šoli vse narobe, je jasno. Če reče učitelj »Vstanite!«, potem Janezek sedi, ko pa

reče »Sedite!«, tedaj Janezek odločno vstane in se ponovno ozre naokoli. Pri računanju piše v zvezek za zemljepis in ko ga učitelj vpraša, kje leži Ljubljana, ves navdušen zakliče: »Ulomek pomnožimo z ulomkom, če pomnožimo števec s števcem in imenovalcem z imenovalcem!« In še čudi se, da ga učitelj ne pohvali. Pri petju misli na telovadbo, pri telovadbi pa, ko učitelj zapove »Pozor!«, nenadoma zapoje »Mi smo vojaki korenjaki.« Zgodi se pa tudi, ko je v razredu vse tiho — najrajši pri pisanju šolskih malog, da nenadoma vstane in misleč, da je on učitelj, se ozre na resničnega učitelja in pravi: »Janezek, sedaj nam pa povej kaj o starih Slovanih!«

Da namaka svinčnik v črnilnik, da po pouku vzame sosedove knjige ali sosedov klobuk namesto svojega, to pri njem ni nič posebnega. Tudi Špelo včasih nadleguje vso uro za klobuk, ki ga ima na glavi, ali za kosilo, ki ga je pravkar pojedel.

Če vstopi ob najlepšem jutru z odprtim dežnikom v šolsko vežo in nastane radi tega po stopnicah in hodnikih silen smeh, se sam najbolj smeji in išče tistega bedaka, ki je vstopil v razred z odprtim dežnikom.

Nekoč je šel v gledališče k otroški predstavi. Po predstavi so nekatere bogatejše otroke čakali pred gledališčem avtomobili. Janezek jih gleda nekaj časa, kako odhajajo, in nenadoma tudi on plane v avtomobil, ki stoji pred njim, ter veli šoferju, ki je mislil bog ve kaj, »Domov«. Ko avto obstoji, Janezek izstopi, odpre vežna vrata visoke hiše, zdrvi po stopnicah navzgor, pozvonji in vstopi v krasno opremljeno stanovanje. Preleti vse sobane ter nazadnje obstane v otroški sobi, tam sede k igračam in se začne brezskrbno igrati, misleč, da je doma. Ko pride služkinja, jo veselo pozdravi: »Glej, Špela, teh igrač pa že dolgo nisem imel.« Služkinja se čudi, Janezek še bolj, ker ga noče spoznati in mu dovoliti, da bi popravil avtomobil, kateremu je pravkar polomil zmet. Šele ko ga služkinja postavi pred vrata, se po dolgem času zave.

To tudi ni nihče drugi nego Janezek, ki stopi v nedeljo v cerkev in smatra berača, ki stoji ob vhodu, za steber in njegov klobuk, ki ga berač moli predse, za škropilnik. Pobožno pomoči roko vanj in se pokriža z dinarjem, ki mu je ostal med prsti. Počasi se bliža oltarju in nenadoma se mu zazdi, da stoji pred klečalnikom; v hipu se ves zmučen vrže nanj, toda klečalnik se zvija in skuša celo zavpiti, tedaj Janezek presenečen spozna, da je pokleknil na noge klečečega sošolca, se naslonil s komolci na njegova ramena in sklenil roke tik pred njegovim nosom. Zmeden se umakne in sede v klop stari ženici v krilo. Končno vendar najde pravi prostor in izvleče molitvenik, toda tedaj vidi, da je imel v žepu copat namesto molitvenika. Ni še daleč od cerkve, ko prihiti neka gospa za njim in ga vpraša, ali nima copata njenega sina. Janezek dolgo stika po žepih, nazadnje ga vendar najde v tistem, kamor je prvič segel, in ga da gospe, ki mu pove, da je prejšnji dan pri obisku njenega bolnega sina, svojega sošolca, ponevedoma odnesel njegov copat namesto svoje čepice.

Včasih napiše pismo in vtakne v ovojo pivnik ter ga odpošlje, z napisanim papirjem pa si drugi dan popacka domačo nalogo. A to ni nič. On je zmožen oziroma njegova raztresenost je zmožna tudi takih-le reči:

Pozimi je zbolel in Špela mu je narokovala pismo za gospoda razrednika, takoj nato pa pismo svoji znanki in prijateljici Urši, ki je odšla za nekaj dni na deželo k sorodnici.

Janez je zapečatil pismi in napisal naslov svojega strogega razrednika na pismo, ki je bilo namenjeno Urški. Zdaj si lahko mislite, kako je v šoli ropotalo...

Naj vam še povem, da se včasih pogovarja sam s seboj, smatrajoč se obenem za to, kar je, in za sošolca, ki se smeje njegovi raztresenosti, resno se spre z njim in mu nazadnje prisoli klofuto, a tedaj zakriči od bolečine, ker je udaril samega sebe po licu. Misli in govori hkratu, a nikoli ne govori o tem, kar misli. Če bo rekel »ne« si

morate misliti »da«, in če bo prikimal z glavo, bodite prepričani, da vas ni razumel. Zato ima često Kovačevega Ivana za Dolenčevega Borisa in nekoč je celo Špeli dejal: »Prosim, gospod učitelj, jaz sem lačen!«

No, pa sedaj dovolj o Janezku! Upam, da ga boste spoznali pri prvem srečanju. Toda, prosim, me imejte ga za to, kar v resnici ni; namreč za pri-smojenca, neolikanca in tepčka, mar-

več vedite, da je Janezek dober deček, z njegovimi uspehi v šoli so zadovoljni učitelji in Špela, samo raztresen je res malo preveč. Zato pa, otroci, premiš-ljujte, kako bi ga ozdravili te njegove grde razvade. Če boste kaj pametnega iztuhtali, pojdite h Gobčevi Špeli, roj. Stolčič, in ji sporočite svoje misli, vi-deli boste, da vam bo dala velik kos kruha in še večji lonec njej tako pri-ljubljene kave.

Dinko Bifenc

Pravljica o kresnem škrateljčku

Ne bom vam pravil storij o za-kletih kraljičnah, o vilah, o hudob-nih čarovnicah ali bajk o palčkih in podobnem; vse to že domala po-znate, ali ne?

Pravljice o kresnem škrateljčku pa gotovo še niste slišali. Le po-slušajte!

Kresni škrateljček je majhen, sila drobcan možiček, z dolgimi, žab-jim krakom podobnimi nogami in še daljšimi rokami, ki se konča-jejo v ostre krempljce. Pojavi se samo enkrat v letu, in sicer na kresni večer. Tedaj napravi toliko raznih norčavosti, da si še misliti ne morete. Drugače pa je kresni škra-teljček zelo vljuden in prijazen, čeprav včasih malce poreden.

Bilo je pred davnimi časi. Takrat je živel Grčarjev Janče, osemletni fant od fare.

Na kresni večer so vaški otroci zažgali na Gričku kres. In kakor je še dandanes ob takih prilikah na-vađa, so tudi tedaj otroci veselo rajali krog ognja, zažigali baklje, prepevali in vriskali. Ko pa je do-gorel kres, so skakali za stavo čez visoki kup žerjavice.

Nobeden pa ni pogršel Gričar-jevega Jančeta. Ko so se bili nam-reč prej dečki razkropili po gošči nabirat suhljadi, je Janče zašel pre-daleč v gozd. Nenadno mu je zmanjkalo tal pod nogami in pre-

den je mogel zaklicati, je zdrčal po rebri navzdol.

Še zajokati ni mogel, tako se je bil prestrašil. Obsedel je na maho-vitih tleh in se preplašeno oziral naokoli.

Globel je bila vsenaokoli gosto zarasla s praprotjo in resjem. Bukve so se košatile navpik kakor čarovnice z ogromnimi rokami, debla brez so se belila iz polteme kakor strahovi.

Z visoke smreke se je zapičilo v Jančeta dvoje žarečih oči.

»U-hu, u-hu!« je zaskovikala sova, zaplahutala s krili in odletela na drugo drevo.

Med vejevjem nad praprotjo so se iskrile kresnice, ugašale in spet prižigale svoje lučke.

Janče se ni gnil. Na jok mu je šlo, pa se ni upal zajokati. Kurja polt mu je oblivala telo, lasje so se mu ježili.

— Mama! — je hotel zaklicati, pa mu je glas obtičal v grlu, ko je zdajci zagledal pred seboj čudnega možička.

Bil je kresni škrateljček. Trikrat se je prekopicnil pred dečkom, po-tem pa je izpregovoril:

»Hehehe,« se je zasmel, »kaj pa počneš ti tukaj, človeček? Si naj-brž zašel, kaj? O, nič se me ne boj, ničesar ti ne storim. Kresni škra-teljček sem, vedno vesel in dobre

volje. Kar hočeš, ti izpolnim. Govori!»

In zgovorni škrateljček se je spet trikrat prekopicnil po zraku. Janče se je sprva silno prestrašil. Ko pa je videl, kako prijazen je škrateljček, se je opogumil in dejal:

»Domov bi rad. Pokaži mi, kje pridem odtod.« Škrateljček se je zahehetal.

»Domov? Hehehe! Kam se ti pa muči? Počakaj, nocoj lahko do-

živiš stvari, o katerih še sanjal nisi nikoli. Hočeš?»

In preden je Janče mogel kaj odgovoriti, ga je škrateljček prijel za roko. Janče je začutil, kako se dviga s tal, vedno više in više. Nedo-povedljivo občutje ga je prevzelo; zdelo se mu je, da mora pasti, toda škrateljček ga je trdno držal za roko in se smejal.

»Nisi še letel po zraku, kaj? Hehehe! O, to je prijetno! Kmalu dospewa tja, kjer praznujejo gozdne živali kresno noč.«

Plavalata sta visoko nad vrhovi dreves. Janče je pogledal navzdol. Kar v glavi se mu je vrtelo, s tako naglico so bežali pod njima griči,

doline, gozdni parobki in skalnate grape. Netopirji so v širokih vijugah obletavali nenavadna letalca skozi njihove zračne revirje.

Naenkrat je v zraku silno završalo. Janče je videl, kako je z neznanako brzino švignila mimo vrsta divje razkuštranih žensk, jezdečih na metlah.

»Kaj pa je to?« je boječe zašepetal Janče.

»Hehehe, hehehe! To so pa coprnice! Vsako leto na kresni večer jezdijo na Grmado, častit poglavarja vragov. Z vragi sem jaz v daljnem sorodstvu, toda drugače si nismo prav nič podobni. Vragi so hudobni; škrateljček, kakršen sem jaz, pa ne more biti hudoben, še marsikoga sem osrečil na kresni večer.«

»Počemu pa coprnice časte poglavarja vragov?« je vprašal Janče, kakor bi bil preslišal zadnje besede.

»Počemu? Saj ga časti ves svet. Razlika je le v tem, da se nekateri klanjajo vragu očitno, drugi pa na skrivaj.«

»Ali poletiva midva tudi na Grmado?« je spet hotel vedeti Janče, ki se je bil že okorajžil in se ni več bal škrateljčka.

»Kaj še, hehehe! Midva pristaneva tam onkraj gozda, kjer imajo vse gozdne živali nocoj veselico. Sijajne stvari boš tam videl in slišal.«

Med tem pogovorom sta se jela spuščati vedno niže proti tlom. Žarka svetloba se je razlivala nad kotlino, kroginkrog obdano z gozdovi.

»Zdaj sva na mestu,« je dejal škrateljček, veselo skakajoč ob strani dečka.

Janče si je mel oči, ki so ga šče-mele od svetlih luči. Na tisoče kresnic je migotalo po zraku. Gozdne živali so stale v dolgih vrstah druga poleg druge, po drevesih so čepele ptice. V ospredju, kjer je razprostiral svojo krono or-

jaški gaber, je sedela na vzvišenem prostoru kraljica Noč. Ogrnjena je bila s temnomodrim plaščem, pretkanim s samimi zlatimi zvezdami. Kraj prestola je žuborel bister studenček, ob njem je ležala vitka bela srna, s pohlevnim pogledom motreč okolico.

»Pozdravljene, moje zveste prijateljice,« je kraljica Noč nagovorila živali. »Zelo sem srečna, da ste se nocoj, na praznik mojega godu, zopet zbrale v tako obilnem številu. Upam, da mi bo moj dobri škrateljček tudi letos privedel nekoga, ki mu bom mogla podariti naš kresni zaklad.«

»Sem že tu, sem že tu!« je vzkliknil škrateljček, ki se je bil z Jančetom umaknil za grm in čakal na povelje kraljice noči. Porinil je Jančeta predse in oba sta se približala prestolu. Tam se je škrateljček po svoji navadi trikrat prekopicnil, potem pa je dejal:

»Tega dečka sem pripeljal, Veličanstvo! Mislím, da je vreden vaše milosti, saj je priden in pošten otrok, samo reven je, a to ni menda noben greh. Hehehe!«

Škrateljček je s svojo šegavostjo prinesel veselo razpoloženje med zbrane živali. Vse hkrati so pritrdile:

»Res je to, res je to!«

Janče je od začudenja odrevenel. Še nikoli ni slišal govoriti živali, nocoj pa razume njih govorico!

»Pridi bliže, prijatelj,« se je prijazno nasmehnila kraljica Noč in dvignila roko.

Janče je z veliko spoštljivostjo stopil pred čudežno bitje.

»Jaz sem vsepovsod, zato vem in vidim vse,« je nadaljevala kraljica Noč. »Ti si marljiv, pogumen otrok, ljubiš svojo mamico; zato ti podarim zaklad v spomin na moj letošnji god. Tam je, odkoplji in vzemi si ga!«

In je pri tem pokazala z roko kraj sebe ob studencu.

Janče je ves ginjen poljubil kraljici roko.

»Vidiš, vidiš, ti nisem pravil? Hehehe,« se je priklanjal škrateljček. »Zdaj pa brž na delo, pomagaj ti bom.«

In pričela sta grebsti ob studencu in sta grebla toliko časa, da sta se — čudo božje — dokopala do vreče s samim suhim zlatom.

In potem — potem?

Ne ve se, kako je bilo, ker to se je zgodilo davno, davno...

Po vsej priliki se je moral na tistem mestu ob studencu dvigati mogočen grad, last Gričarjevega Jančeta, ki ga je bil kresni škrateljček pripeljal do bogastva in blagostanja.

O tem pričajo razvaline, ki stoje v dolini med gozdovi.

Na kresni večer pa se oglašča z začrnelega zidovja sova s svojim zateglim skovikanjem.

Ivan Albrecht

Basen

*Modro stari hrast raz goro
po dolini se ozira:
„Lep je svet, a bil bi lepši,
ko bi ne poznal prepira.“*

*Tik ob hrastu mlada breza
milo prosi korenjaka:
„Pusti malo me na sonce,
da ti v rasti bom enaka!“*

*Jezno hrast krošnjó zamaje:
„Glejte, glejte to pritliko!
Tiho! Hrasti, a ne breze
smo na svetu za veliko!“*

*Onkraj plota v grmu brina
sama v sebi premišljuje:
„Bo le res, da najbolj davi,
kdor najbolj sladko modruje.“*

Hram Slave v Skoplju

Starodavno Skoplje je bilo v dnevih 27. in 28. maja torišče pomembnih slavnosti, ki so privabile v nekdanjo prestolnico carja Dušana tisoče in tisoče gostov iz vseh jugoslovenskih krajev. Kakor vse dosedanje spominske svečanosti v Skoplju, tako so bile tudi te posvečene spomenu žrtev, burni in slavni preteklosti junaške Srbije ter manifestaciji velikega napredka v svobodni jugoslovenski domovini.

čanov, Vojvodincev, dosti Dalmatincev in seveda tudi junakov iz Južne Srbije in Šumadije. Oltar hrama je izdelan iz oniksa. Na oltarju, ki ga je poklonil Nj. Vel. kraj svojim bivšim vojnim tovarišem, je vklesan napis: »Za večni pokoj duš bojevnikov, ki so darovali svoja življenja za kralja in domovino.« Nj. Vel. kralj je poklonil tudi dragocene umetniške slike na ikonostasu hrama.

Posvečen je bil te dni Hram slave — imponozantno svetišče na velikem pokopališču, kjer počivajo poleg jugoslovenskih tudi zavezniške vojne žrtve, istočasno pa je bila posvečena tudi skupna grobnica 3200 žrtvovanih bojevnikov — osvoboditeljev Južne Srbije.

Priprave za svečanost so se pričele že več dni prej, ko je začelo prebivalstvo krasiti svoje domove; Skoplje je bilo tedaj kakor en sam velik vrt. Povsod so bili postavljeni slavoloki, raz hiše so vihrale zastave in gostje so se jeli zbirati iz vseh krajev Jugoslavije.

En dan pred slavnostjo so v kripti Hrama slave prenesli kosti 3200 junakov iz vseh krajev Jugoslavije, ki so padli v bojih za svobodo od l. 1912. do l. 1918. in ki so počivali na vojaških pokopališčih v bližnji in daljni okolici Skoplja. Med njimi je mnogo Črnogorcev, Hrvatov, Bosancev, Li-

V Skoplje so prispeli tudi mnogoštevilni člani rodbin tistih junakov, katerih kosti počivajo v Hramu slave.

Slavnosti same, ki so trajale kar dva dni, so bile izvršene z največjo svečanostjo. Udeležili so se jih zastopniki civilnih, vojaških in duhovskih oblasti iz vse Jugoslavije. Najpomembnejši je bil seveda govor Nj. Vel. kralja, ki je napravil mogočen vtis na vse in izzvenel v veličastno manifestacijo jugoslovenske misli in napredka.

Spominska slavnost na grobovih je prebivalstvu Južne Srbije in vsemu jugoslovenskemu narodu predočila svetle vzglede junakov in mučenicov, ki so žrtvovali svoje življenje na oltarju domovine. Hram slave, ki vsebuje toliko umetnin, pa je istočasno tudi najboljši izraz kulturnega pomena starodavnega Skoplja v jugoslovenski zgodovini.

Rožajeva hruška

Sredi vasi ob cesti pred Rožajevo kočjo je nekoč stala mogočna stara hruška. Odkdaj je stala tam, tega nihče v vasi ni vedel več. Trije možje so jo komaj obsegli, znotraj pa je bila votla in v tej votlini je bilo neki prostora za sedem ljudi. Prav tja do potoka, ki je žuborel ob vasi, so segale hruškine korenine. Leto za letom je rodila obilo drobnega, a okusnega sadu.

Ta hruška je bila soseskina last, zakaj stala je na obcestni trati, na vaškem svetu. A Rožaj, skopušni starec, si jo je po krivem trmasto svojil. V veselje mu je bila s svojim vsakoletnim bogastvom in široko senco, pa tudi v veliko jezo. Kadar so hodili mimo nje vaški fantje in otroci, so se ozirali v veje in ugi-bali, kdaj ji sad dozori. Komaj so bile hruške napol godne, že so lezli v drevo in tresli, otepali veje. Včasih celo zvečer in ponoči, ko je naglušni Rožaj trdno spal. In so odnašali polne žepe, polna usta. Celo pesem so zložili nanj:

— Rožaj, Rožaj,
si hud možic,
če si mi stric,
mi hruško daj,
če ne, ne prideš
v sveti raj!

Tisto leto, ko je bila vojna z Lahi in Prajzi obenem, tega bo že kmalu sedemdeset let, je hruška posebno bogato obrodila. Rožaj je trepetal v strahu pred nepoklicanimi gosti. Mnogo je preudarjal, kako si ohrani sad, da bi imel za zimo mnogo pijače in suhega sadja. Hudega psa mu ni kazalo rediti vse leto, sam pa tudi ni utegnil bedeti vse noči, premagal bi ga bil spanec. Pa si je izmislil pravo misel, kako ukane vas.

Še precej zelene in trde so bile hruške, ko je na večer privlekel vrečo, natlačeno z ličjem, v dreve-

sno votlino. Ves teden je nato vsako noč spal v hruški na straži, zadovoljen s svojo prebrisanostjo. Ponoči so hodili ljudje mimo drevesa in slišali njegovo zateglo smrčanje iz votline. Smejali so se skopuhu, ki si je po vsej sili lastil hruškin sad in ga tako zvesto čuval. Nazadnje pa je oznanil po vsej vasi, da bo prihodnji dan obral drevo, saj je sad že pomalem rumenel.

Tedaj so se vaščani dogovorili. Ko je zadnji večer svoje straže Rožaj krepko spal v hruški, so se zbrali fantje in otroci. Nekateri so zlezli v veje, tresli in s palicami tolkli po njih. Deževalo je hrušk na slamnato streho Rožajeve kočje kakor gosta, trda toča. Na debelo so pokrile trato pred kočjo in velik kos ceste. Otroci so vriskali in se smejali, niso mnogo hrušk pobrali, puščali so jih skopuhu. Potem so zaplesali okoli drevesa, ki je v njegovi votlini na straži trdno spal naglušni Rožaj. In so zapeli pesem, zloženo zanj.

Zateglo je smrčal Rožaj. In nekdo se je domislil šale. Pa so fantje zgrabili z ličjem nabasano vrečo in na njej potegnili Rožaja iz črne votline. Ni se prebudil.

Tako so ga nesli na postelji v potok in ga položili na kos suhega proda, ki je molel iz vode kakor otočič. Valovi so žuboreli mimo njega, on pa je sladko spal. Domov so se odpravili ljudje, noč je bila skoro že pozna.

Ko je zjutraj sonce že svetlo sijalo, se je ob potoku nabrala množica otrok in odraslih. Gledali so v strugo, kjer je na suhem produ ležal Rožaj. Voda je rahlo šumela mimo njega z obeh strani, obadi so ga obletavali v zgodnji sopari, on pa je trdno spal. Morda mu je slednjič muha zlezla v nosnico, zakaj krepko si je podrgnil po nosu in

potem je odprl oči. Dvignil se je z ležišča.

Menda je v prvem hipu menil, da se mu sanja. Potem pa je preudaril vse to in spoznal, kako se je dogodilo. In huda jeza ga je obšla.

pravljaj kočo. Toda potem je dve leti kuril hruškin les. Ni bil sicer njegov, a vaščani niso marali prepira ž njim. Raje so zložili novo hudomušno pesem nanj. Te pesmi Rožaj nikoli slišal ni, zakaj oglušil

Zasmejali so se otroci. Rožaj pa je pobiral kamenje in ga lučal vanje, da so se urno razbežali. Nato si je zavihal hlačnice, prijel nagačeno vrečo, ki je spal na njej, in stopil skozi vodo na breg. Pregazil je hruške pred kočo, rdeč je bil od jeze in sovraštva, glasno je robančil. Ves dopoldan je nosil sadje v klet in hišo.

V pozni jeseni je hruško podrl. Najprej ji je odžagal veje, nato je posekal deblo. Toda deblo je med padcem za nekaj hipov obviselo v zraku, nato se je nagnilo v stran in je odčesnilo vogal Rožajeve kočice.

Rožaj je bil ves hud in nesrečen zaradi hruške, ko je s trudom po-

je bil docela. In otroci so mu tik pred kočo pogumno prepevali na gluha ušesa:

— Rožaj, Rožaj, Rožaj
za hruške se je bal,
zato je v hruški spal,
v potoku se zbudil,
hudo se razjezil,
posekal je drevo,
razsul si kočico vso...

To zgodbo mi je nedavno povedala stara Brdnica. Bila je takrat med tistimi otroci, ki so jedli Rožajeve hruške. Dolgo je že tega, toda leta pretečejo prehitro in jih ne bo več nazaj. Tako je dejala stara Brdnica in se je žalostno nasmehnila.

Marijana Željeznova-Kokalj

Poletna sapica

Hej, šaljivka,
nagajivka,
sapica poletna!

Glej, šušljaje,
vsa zdaj maje
travica se cvetna!

Otroci voščijo mamici za god

Menuet za klavir

Zložil: Josip Kenda

Dvorljivo

p

Konec. pospeši zadrži

pospeši zadrži

f

*3ed **

Tone Čufar

Jurij in geometrija

V večerno obrtno šolo je zahajalo mnogo vajencev različnih strok. Učitelji so jim vtepali v glavo razne učenosti in jim dopovedovali, da brez podkovane pameti in pravega obračanja številk kaj slabo izhajaš v življenju.

Dolgi in nerodni Jurij se je počutil v šolskih klopek kakor na trnju. Če je le mogel, je izostal od pouka; posebno, kadar je slutil spraševanje. Vselej se mu pa ni izognil. Včasih se mu je posrečil kak preprost račun, raje pa je videl, če so drugi hodili k tabli.

Kadar je učitelj geometrije risal po nji različne kroge in druge like, mu je bilo kar všeč. Ko je pa nekega večera moral sam predenj, se je s težavo dvignil iz klopi. Učitelj ga je prijazno pogledal in vzel v roke veliko šestilo, ga raztegnil in domače vprašal:

»Jurij, kakšen je tale kot?«

Jurij je gledal, se prestopal, a ni pohtel odgovora. Vajenci so mu priše-

petavali, tudi učitelj mu je polglasno pomagal, da je končno prav za prav samo za njim ponovil:

»To je topi kot.«

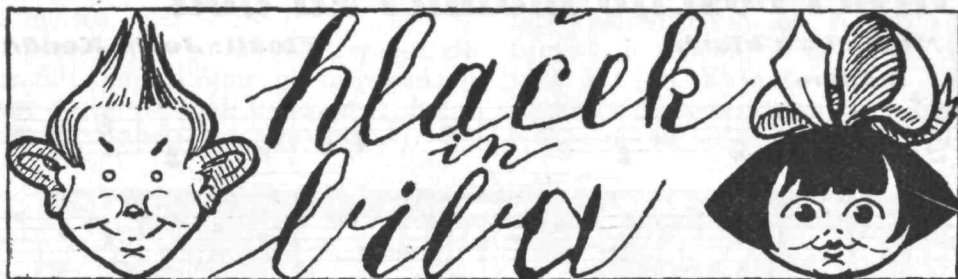
Jurij je mislil, da je že rešen, a učitelj je stisnil šestilo in mu ga znova pokazal:

»Jurij, kakšen je pa tale kot, ker je ravno nasproten?«

»Ta je pa mrzel kot«, se je odločno odrezal dolgin.

Razred je bušil v grohot. Še učitelj ni zatajil dobre volje.

Jurij jih ni razumel. Pri prejšnjem kotu je zamenjal topost s toploto, zato je bil sveto prepričan, da je nasprotje toplote mrzlota, in mu ni bilo težko ugibati, kakšen je drugi kot. Po krohotu je pa spoznal svojo polomijo in je obupal nad vso učenostjo, nad geometrijo pa še prav posebej.

SPORTNIKA

Staro, mlado, bolno, zdravo
v sportu išče si zabavo;
torej nič se ne čudite,
ako Hlačka tam dobite!

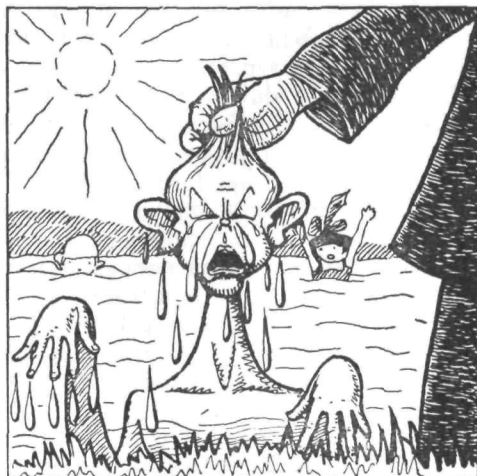
Z Bibo modro sta sklenila:
plavati se bosta učila.
Vendar vname se prepir,
komu gumijast mehir.

Končno sta se domenila,
vsak en čas bi ga nosila:
prvi Hlaček z njim zaplavaj,
potlej Biba se zabavaj!

Biba rada bratcu streže,
mu mehur krog pasa veže,
rahlo, kar nič pretrdo,
da vezalo ga ne bo.

Hlaček drzno v vodo skoči,
a ojoj, balon mu počí.
Fantič vpíje, otepava,
se v globino pogrezava.

Kopališčnik pridrevi,
Hlačku na pomoč hiti,
za lase ga ven izvleče,
konec je plavaške sreče.

Danes ves moderni svet
kar nori za nogomet.
Hlaček žogo si nabavi,
z Bibo je treniral davi.

Ker nikogar ni doma,
v kuhinji se vežbata.
Stole skupaj sta znosila,
z njimi ličen gol zgradila.

Hlaček ljuto naskakuje,
žoga živo poskakuje.
Biba vneto vrata brani,
stoli plešejo pijani.

„Biba, pazi na ta strel,
ta bo v голу obsedel!“
Fant močno se zaleti,
žoga strašno odleti.

Bibo v nosek je zadela,
da je skoraj omedlela,
potlej v šipo odleti,
vse podira, vse drobi.

Raz polico lonce meče,
med se kar po zidu vleče.
Ko miru si zaželi,
žoga v mleku obsedi.

Tete Mice nogavice
so pri boks rokavice.
Boksanje je krasno, fino:
Schmelling jaz, ti Paolino!

Biba sune, fant parira,
potlej naglo ripostira,
tak po sobi se podita,
plemeniti sport gojita.

Pa se očka prebudi,
na bojišče prihiti:
Hlačku gorško prisoli,
skoraj knockout obleži.

Seju Alasnam in kralj duhov

Kmalu sta prišla na breg velikega morja. Mobarek je tu sedel na tla in dejal kralju: »Morava čez morje.« »Ali kako?« je vprašal Seju, »saj nimava ladjec.

»V hipu jo boš zagledal«, je odvrnil Mobarek. Začarana ladja kralja duhov bo prišla, da naju prepele, toda ne pozabi, gotovo ne pozabi, kar ti bom sedaj povedal: Brez glasu morava biti. Ne govori s prevoznikom ni ene besede. Pa naj bo njegova podoba še tako čudna in karkoli bi videl tudi čudovitega, ne izpregovori niti zloga: rečem ti, ob prvi besedi, ki bi prišla preko tvojih ust, bi se ladja potopila.«

»Znal bom molčati,« je dejal knez. »Le reci mi, kaj naj storim, vse bom točno izvršil.«

Ko je še govoril, je nenadoma zapazil na morju ladjo iz rdeče sandalovine. Jambor je bil iz ambre, zastava iz modrega atlasa. Na ladji ni bilo nikogar razen krmarja, ki je imel slonovo glavo, drugo telo pa je bilo tigrovo. Ko se je ladja približala princu in Mobareku, je zgrabil prevoznik s svojim rilcem drugega za drugim in ju postavil na ladjo. Nato ju je v trenutku prepeljal na drugi breg. Tu ju je zopet izkrcal s svojim rilcem, postavil na suho in takoj izginil s svojo ladjo.

»Sedaj lahko govoriva,« je dejal Mobarek. »Tu sva na otoku kralja duhov; temu otoku na svetu ni podobnega. Poglej naokoli, kralj; ali si moreš misliti lepše prebivališče? Res, to je prava podoba onega srečnega kraja, ki ga je bog določil onim, ki vestno izvršujejo njegove zakone. Vidiš, kako so poljane okrašene z vsakovrstnimi cveticami in dišečimi zelišči. Občuduj to lepo drevje, kojega okusni sadovi vise do tal. Veseli se blagglasnega petja, ki ga je polno iz grl tisočero ptičev.«

Seju se ni mogel nagledati krajote tega kraja in čim dalje sta hodila po otoku, tem več novih mikov je videl.

Končno sta prišla do neke palače iz čistih smaragdov.

»Ne greva dalje«, je dejal Mobarek, »zakaj duhovi bi naju pobili in ako hočeva, da ne pridejo na to stran k nama, morava napraviti gotovo magično pripravo«. S temi besedami je potegnil iz svoje torbe, ki jo je imel pod suktnjo, štiri pasove rumenega tafta. Z enim je ovil svoj pas, drugega je pripel na svoj hrbet; ostala dva pa je dal kralju, ki ju je prav tako uporabil. Nato je Mobarek pogrnil na tla dva velika namizna prta, na njiju rob pa je položil nekaj draguljev z mošusem in ambro. Nato je sedel na enega izmed prtov. Seju pa na drugega. Sedaj je Mobarek dejal kralju: »Gospodar, sedaj bom rotil kralja duhov, ki stane v tej palači. Dal bog, da bi prišel k nama nerazsrjen! Priznam, da mi je zaradi sprejema malo tesno ob srcu. Ako mu najin prihod na njegov otok ni dobrodošel, ni povšeči, se nama bo prikazal v podobni grozne pošasti; ako pa tvoj namen odobrava, se nama bo pokazal v podobi prijaznega moža. Kakor hitro stopi pred naju, moraš vstati in ga pozdraviti, ali ne stopi s prta, sicer bi bilo po tebi. Nato mu reci:

»Neomejeni vladar duhov, oče moj, tvoj sluga, je zapal dihu smrtne angela; naj bi tvoje veličanstvo varovalo tudi mene, kakor je varovalo vedno mojega očeta«. Ako te nato kralj duhov vpraša, kakšno milost naj ti izkaže, reci: »Gospodar, ponižno te prosim za deveti kip.«

Ko je bil Mobarek kraljevega sina na ta način poučil, je pričel z zaklitanjem. Kmalu jima je vzel vid dolgotrajni blisk, ki mu je sledil grom. Ves otok je pokrila tema; na-

stal je silen vihar. Zaslišal se je silen krik in zemlja se je tresla, kakor se bo tresla na dan sodbe, ko bo zatrobil angel k vstajenju. Seju je postal nekoliko nemiren in je mislil skoro, da je to grmenje slabo znamenje, ko mu je dejal Mobarek, ki je bolj vedel, kaj to pomeni: »Bodi brez skrbi, kralj moj, vse kaže dobro. In res se je v tem trenutku prikazal kralj duhov v podobi lepega moža, ki pa je imel na zunaj le nekaj strašnega. Kakor hitro ga je Seju zagledal, ga je ogovoril, kakor mu je bil rekel Mobarek. Kralj duhov je smehljaje se odvrnil: »Sin moj, tvoj oče mi je bil drag, in kolikorkrat je prišel, da mi izkaže svoje spoštovanje, sem mu podaril kip, ki ga je vzel s seboj. Enaka naklonjenost me vleče k tebi. Jaz sem nekaj dni pred njegovo smrtjo napotil tvojega očeta, da je napisal, kar si čital na kosu belega atlasa. Tudi sem mu obljubil, da te bom vzel v varstvo in ti daroval deveti kip, ki po lepoti prekaša vse druge. Prišel sem že izpolnjevati dano besedo, ko sem se ti v snu prikazal kot starček in povzročil, da si našel podzemeljsko sobo z vrči in kipi. Vem, čemu si prišel, in tvoja želja se bo izpolnila. Prej pa mi moraš priseči na vse, kar prisego napravi sveto, da se boš vrnil na ta otok in privedel s seboj deklico, ki je stara petnajst let, ki je popolnoma nedolžna in brez zla, lepa pa brez primere. Ti sam pa moraš imeti toliko moči nad seboj, ko jo boš peljal semkaj, da ti niti na misel ne bo prišlo, da bi ti bilo žal, da izročiš tako lepo bitje kralju duhov.«

Seju je prisegel, kakor mu je velel duh. »Toda«, je dejal nato, »ako bi bil tudi tako srečen, da bi našel mladenko, kakršno hočeš imeti, kako naj jo spoznam kot tako?«

»Gotovo bi se lahko zmotil,« je smehljaje se odvrnil duh. Dam ti ogledalce, ki bo boljši cenilec nego li tvoji dozdevki. Ako ugledaš izredno lepo deklico, staro petnajst let, poglej le v ogledalce, kjer se ti

bo pokazala slika deklice. Ako je nedolžna, bo ostalo steklo čisto in svetlo, ako pa se orosi, je to gotov znak, da deklica ni bila vedno dobra. Ne pozabi torej na prisego, drži jo kot mož časti, drugače bi te stalo življenje, četudi sem ti velik prijatelj.«

Seju je ponovno obljubil, da se bo točno držal dane besede. Nato mu je kralj duhov dal ogledalce.

Drugi dan sta se gosta lepo poslovila od kralja duhov in se vrnila k jezeru, kjer ju je čolnar s slonovo glavo zopet prepeljal. Nato sta poiskala svoje spremstvo in odpotovala v Kairo.

Kralj Seju se je nekaj dni odpočil pri Mobareku, nato mu je dejal: »V Bagdad morava potovati, da tam poiščeva deklico za kralja duhov.« »Ali ni tu v Kairu«, je dejal Mobarek, »lepih deklic dovolj?« »Prav imaš,« je odvrnil kralj, »toda kako naj jih najdeva?«

»To naj te ne skrbi, gospodar,« je dejal Mobarek. »Poznam kaj spretno staro gospo, ki ji bom naložil ta posel in ki ga bo gotovo dobro izvršila.« Res je starka predstavila kralju mnogo deklic s petnajstimi

leti. Kolikorkrat pa je kralj povprašal ogledalce, vedno se je orosilo.

Ko sta videla, da tu ne moreta dobiti zahtevane deklice, sta odšla v Bagdad, kjer sta najela sijajno palačo v enem izmed najlepših delov mesta in pričela veselo živeti.

V isti četrti mesta je živel imam, po imenu Bubekir Muesin. Bil je nečimeren, ponosen in zavisten mož, ki je bogataše sovražil le zato, ker je bil sam ubog. Čul je o Seju Alasnamu in o obilici, ki jo je imel, in ni bilo drugega treba, da se mu je vzbudila nenaklonjenost. Šel je celo tako daleč, da je nekega dne v mošeji po večerni molitvi ljudstvu dejal: »Bratje! Kakor sem slišal, stanuje sedaj v naši četrti tujec, ki vsak dan zapravi ogromne vsote. Morda je ta neznanec kak hudodelec, ki je v svoji domovini nakradel denar in sedaj tu dobro živi. Bodimo oprezni, bratje; ako izve kalif, da tu živi tak človek, nas lahko zato kaznuje, ker mu ga nismo naznanili. Ljudstvo, ki se da hitro pregovoriti, je Bubekirju soglasno dejalo: »Vaša dolžnost je, da to naznanite državnemu svetu«. Vesel je šel imam domov in je jel sestavljati spomenico, ki jo je hotel drugi dan izročiti kalifu. Toda Mobarek, ki je bil ob molitvi tudi prisoten in je kot drugi čul imamov govor, je dal petsto cekinov v robec, napravil zavitek iz raznih svilenih blagov in šel k Bubekirju. Imam ga je osorno vprašal, kaj želi. »Pobožni mož,« je odvrnil Mobarek mehko in mu obenem stisnil denar in blago v roko, »tvoj sosed sem in tvoj sluga. Prihajam od kralja Seja, ki stanuje v tej četrti. Čul je govoriti o tvojih zaslugah in mi velel, naj ti povem, da bi se rad seznanil s teboj. Obenem pa te prosi, da sprejmeš ta skromni dar.«

Ves vesel je Bubekir odvrnil: »Bodi tako dober, gospod, in prosi v mojem imenu kralja oprostitve, sram me je, da ga še nisem obiskal.

Toda to bom popravil in mu takoj jutri izkazal svoje spoštovanje.«

Res je takoj drugi dan po jutrnji molitvi govoril ljudstvu: »Vedite, bratje moji, da ima vsak svoje sovražnike. Posebno zavidani so oni, ki so premožni. Tujec, ki sem vam včeraj govoril o njem, ni hudodelec, nego mlad knez s tisočerimi čednostmi. Varujmo se torej in ne pri našajmo o njem kalifu na uho kaj slabega.« Ko je Bubekir pri ljudstvu s temi besedami zopet zabrisal slabo mnenje o Seju, se je vrnil domov. Opravil se je v svojo najboljšo obleko in se napotil k mlademu kralju, ki ga je prav prijazno sprejel. Po raznih obojestranskih vljudnostih je Bubekir vprašal kralja, ako misli dolgo ostati v Bagdadu. »Toliko časa bom ostal tu,« je odvrnil kralj, »dokler ne najdem petnajstletne deklice, ki je v lepoti popolna, nedolžna in vseskozi dobra.« »Teško ti bo to, ali jaz vem za eno. Njen oče je bil prej vezir, pa je zapustil dvor in že dolgo živi v samotni hiši. Ako želiš, prosim zate pri njem za njeno roko.« »Počasi,« je odvrnil knez. »Ne bom se oženil z njo, dokler ne vem, da li mi prija. Glede lepote se pač lahko zaneseš nate, toda kako mi dokažeš, da je čednostna?« »Kakšen dokaz želiš?« je vprašal Bubekir. »Videti jo moram iz oči v oči«, je odvrnil Seju, »drugega ne zahtevam.« »Pojdi torej z menoj k njenemu očetu; prosil ga bom, da ti jo dovoli pogledati v njegovi navzočnosti.«

Bubekir je torej vedel kneza k vezirju, ki je takoj poslal po hčerko in ji velel odkriti obraz, kakor hitro je zvedel za ime in namen Sejev. Tako lepe deklice Seju še ni videl. Kakor hitro se mu je nudila prilika, je takoj uporabil ogledalce in glej, ostalo je čisto in svetlo. Ko je torej videl, da je našel, kar je iskal, je prosil vezirja za njeno roko. Takoj so poklicali kadija (sodnika), napravili so ženitno pogodbo, nakar je povabil Seju vezirja v svoje stano-

vanje, ga kraljevski pogostil in mu dal znatna darila. Nevesti je poslal po Mobareku mnogo draguljev. Nato so praznovali poroko z vsem sijajem. Ko so gostje odšli, je dejal Mobarek svojemu gospodu: »Pojdi va sedaj nemudoma v Kairo. Spomni se obljube, ki si jo dal kralju duhov.« — »Odpotovala bova,« je dejal kralj; »mož beseda moram biti; vendar pa ti odkrito povem, da le nerad ubogam kralja duhov. Deklico, ki sem jo pravkar poročil, bi rad posadil v Balsori na prestol.«

»Ne stori tega,« je dejal Mobarek. Zatri svoje želje in ostani kralju duhov mož beseda, naj te stane kar hoče.«

»Skrbi torej,« je dejal kralj, »da deklice ne vidim več, smili se mi.«

Vrnila sta se v Kairo in odtod na otok kralja duhov. Ko so prišli tja, je vprašala mlada žena, ki je bila vse potovanje v nosilnici in ki od poroke ni več videla svojega moža: »Kje smo? Ali je še daleč v kraljestvo mojega moža?« »Prišel je čas, ko te moram razočarati,« je dejal Mobarek. »Ta ženitev je bila le pretveza, da smo te mogli spraviti iz očetove hiše. Nisi določena za prestol nego za kralja duhov, ki je zahteval deklico, kakršna si ti.«

Ko je to čula, je točila bridke solze, kar je Mobareku trgalo srce.

»Usmili se me,« mu je dejala. »Tujka sem in izdajstvo na meni boš moral zagovarjati pred bogom.«

Njene solze in tožbe so bile zaman. Predstavili so jo kralju duhov, ki jo je pazljivo ogledoval in dejal Seju: »Knez, zadovoljen sem s teboj. Deklica kakršno si mi privedel, mi je všeč in vesel sem, da si ostal mož beseda. Vrni se sedaj v svoje kraljestvo. Ko boš prišel domov v podzemeljsko sobo, kjer je onih osem kipov, boš tam našel deveti kip, ki sem ti ga obljubil.«

Seju se je kralju zahvalil in odpotoval z Mobarekom v Kairo, kjer se pa ni dolgo mudil. Hrepenenje, da bi dobil deveti kip, ga je gnalo

domov. Hudo mu je bilo, da je moral oddati ženo kralju duhov. »Ljubemu očetu sem jo iztrgal iz naročja in jo dal kralju duhov,« si je oponašal. »Tega pač ni zaslužila.«

V takih žalostnih mislih je prišel v Balsoro. Najprej je poročal svoji materi o potovanju. Vzhičena je bila od tega, da je dobil deveti kip.

»Pojdi, sin moj,« je dejala. »Oglejva si ta čudoviti kip, zakaj gotovo je že v podzemeljski sobi, kakor ti je obljubil kralj duhov.«

Odšla sta. Kako sta se začudila, ko sta namesto kipa iz dijamantov našla na devetem podstavku krasno deklico, ki jo je kralj takoj spoznal za svojo ženo, katero je bil odpegljal kralju duhov.

»Kralj moj,« je dejala deklica, »gotovo se čudiš, da me vidiš tu. Misliš si, da boš našel na tem podstavku večjo dragocenost, nego sem jaz, in se sedaj gotovo kesaj, da si se toliko trudil.«

»Nikakor!« je odvrnil kralj. »Nebom mi je priča, da sem že hotel kralju duhov dani besedi postati nezvest, da bi obdržal tebe. Naj bo kip še tako dragocen, ali ne more biti dragocenejši nego si mi ti? Ljubša si mi nego vsi zakladi sveta.«

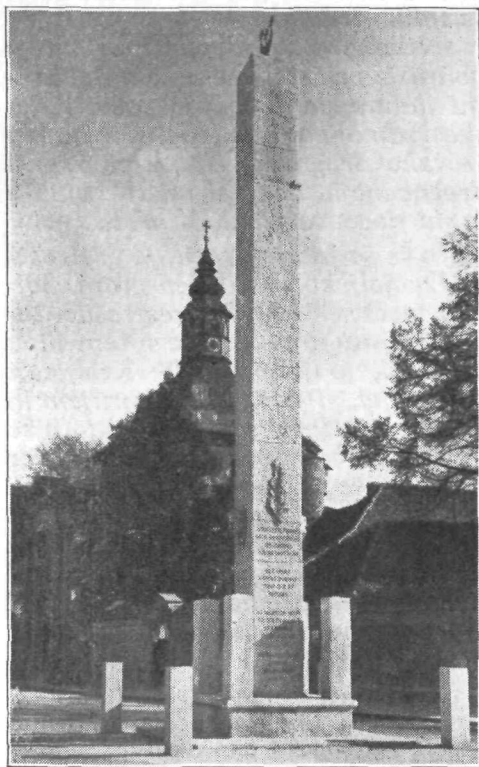
Ko je še tako govoril, je pretresel podzemeljsko sobo silen grom. Sejuova mati se je hudo prestrašila, toda kralj duhov, ki se je v tem hipu prikazal, jo je pomiril. »Kraljica,« ji je dejal, »tvojega sina varujem in ga ljubim. Hotel sem videti, da li se more v tej mladosti obvladati. Sicer vem, da se ni čisto ravnal po dani besedi, zakaj razmišljal je, da bi mi deklice rajši ne dal. Toda poznam šibkost človeške narave in vesel sem, da se je premagal. Tu je deveti kip, ki sem mu ga obljubil. Kip je dragocenejši nego vsi drugi...«

Ob teh besedah je kralj duhov izginil. Še isti dan so praznovali pravo poroko. Seju je ženo takoj oklical za kraljico Balsore. Dolgo in srečno sta nato živela oba.

Mimo spomenikov po beli Ljubljani

Na trgu sv. Jakoba stoji visoko Marijino znamenje. Deželni stanovi kranjski so leta 1664. obljubili, da bodo slovesno praznovali praznik Marijinega spočetja in postavili Mariji Brezmadežni na čast spomenik. To obljubo so izpolnili tudi zato, ker sta se strašna kuga in turška sila ognili našim krajem. Načrt za spomenik je napravil zgodovinar Valvasor ter plačal model, stojalo in steber. Spomenik je stal že leta 1681. pred glavnim vhodom šentjakobske cerkve, a so ga leta 1870. vsega prenovljenega postavili na sedanji prostor. Štiri sohe, ki obkrožajo znamenje, so kipi štirih ljubljanskih župnijskih zavetnikov: sv. Nikolaja, sv. Petra, sv. Jakoba in sv. Ivana Krstnika.

Če stopimo po šentjakobskem mostu na levi breg Ljubljane, nam nehotе padе v oči lepa trinadstropna hiša, rojstni dom slovenskega učenjaka in zaščitnika naših književnikov v Vodnikovi dobi, Žige barona Zoisa. Nedaleč od te hiše pa stoji piramida, skromen spomenik tega moža.

Ilirski steber

Zdaj si lahko blizu odtod ogledate zid stare Emone na Mirju. Če pa krenete na desno po Vegovi ulici, pridete na Napoleonov trg. Tu opazite s podstavkom 16,5 m visok spomenik, ki je izdelan iz hvarskega marmorja, ki nosi na vrhu polumesec stare Ilirije s tremi celjskimi zvezdami, kar znači grb nove, svobodne Slovenije. Ob stiku 4. in 5. kvadrata je na eni strani bronasta glava Ilirije, na drugi pa glava cesarja Napoleona. Tu so tudi napisi z zlatimi črkami v slovenskem in francoskem jeziku, ter pozlačen palmin list, dar francoske republike. V tem stebru je vzdian v kovinasti škatlici prah Napoleonovega vojaka, ki se je boril za slavo svojega cesarja in padel za našo svobodo v okolici Črnuč.

Ob Vegovi ulici proti vseučilišču zapazite ostanke starega mestnega obzidja, ki ga je dal postaviti zadnji koroški vojvoda Ernest Železni v prvi polovici 15. stoletja. Pred našim najvišjim glasbenim zavodom — konservatorijem in Glasbeno Matico — vidite kipe naših najboljših glasbenikov. Na Kongresnem trgu stoji nasproti veličastne uršulinske cerkve znamenje sv. Trojice. Do prve polovice leta 1927. je stalo to znamenje na Gosposvetski cesti pri križišču cestne železnice. Tudi to znamenje priča o hvaležnosti bogu, da je bilo mesto rešeno strašne kuge. Leta 1722. je naročila vdova deželnega maršala Herberta grofa Turjaškega Marija Konstancija kiparju Misleju, naj izgotovi to znamenje. Kip sv. Trojice je izvršil najbrž Frančišek Robba, zet kiparja Misleja.

Pomaknimo se dalje po Šelenburgovi ulici proti glavni pošti ter zavijmo na levo po naši najlepši in najbolj prometni Aleksandrovi cesti. Pri opernem gledališču vidimo kipa naših znamenitih igralcev Antona Verovška in Ignacija Borštnika. Na Muzejskem trgu stoji krasen, iz bronā vlit kip, delo kiparja Alojzija Gangla iz leta 1903. Predstavlja nam našega znamenitega zgodovinarja Janeza Vajkarda Valvazorja, ki je vse svoje znanje in premoženje posvetil naši ožji domovini Sloveniji.

Pri vhodu blizu Tivolija stoji Trubarjev spomenik, katerega je izklesal kipar Berneker. Primoža Trubarja slavimo, ker je s svojimi deli ustvaril slovenski književni jezik in leta 1550. v Tübingu na Nemškem tiskal prvo slovensko knjigo »Abecednik in mali katekizem«. Nasproti spomeniku

stoji Narodni dom z Narodno galerijo, kjer so razstavljena najlepša dela naših kiparjev in slikarjev.

Na povratku proti glavnemu kolodvoru pojdimo mimo sodne palače, kjer stoji na Kralja Petra trgu spomenik Franca Miklošiča, ki sta ga izdelala kiparja Tine Kos in Svitoslav Peruzzi. Franc Miklošič je bil velik bojevnik za pravice našega narodnega jezika in znamenit profesor slovanskih jezikov na dunajski univerzi.

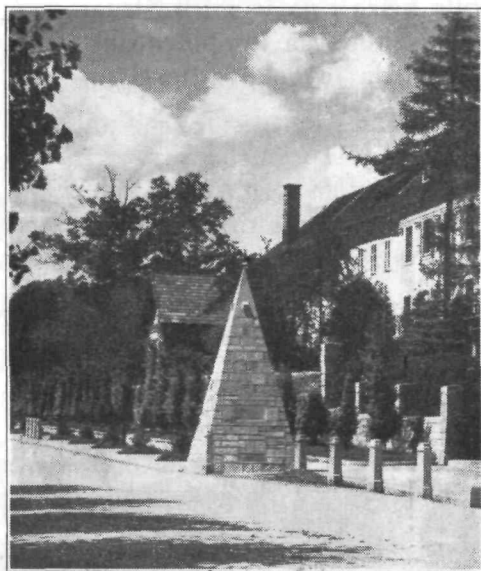
Tako smo vas, dragi in mili nam gostje, seznanili z najvažnejšimi spomeniki bele Ljubljane, ki proslavljajo naše velike može in govore o zgodovini našega naroda.

Zaradi točnosti navajamo k sklepu še nekaj spomenikov našega mesta, ki pa so podeželanu kolikor toliko od rok, vendar pa vzbujajo našo pozornost.

V Krakovski ulici hiš. št. 21. je vzidan kip žalujočega angela, ki nas spominja na kugo. Podoben kip je vdolan tudi na Krakovskem nasipu hiš. št. 14. Poleg šentpeeterskega mostu na Ambroževem trgu stoji Hrenov križ, ki je bil postavljen leta 1622. ob 25 letnici škofovanja Tomaža Hrena, ki je z vso silo zatiral in tudi zatrl luteranstvo v Ljubljani. Blizu od tam, v Bergantovi ulici hiš. št. 2., je vzidana francoska krogla z napisom: D. 29. Sb. 1813., kar pomeni 29. septembra 1813. Enaka krogla je vzidana tudi v Vošnjakovi ulici v hiši restavracije »Novi svet«. V spomin na osu-

ševanje Ljubljanskega barja imamo dva spomenika. Prvi stoji pred kamenitim mostom na desni strani ob Gruberjevem prekopu in nosi letnico 1825., drugi pa ob mostu čez Ižico. Postavili so ga leta 1833.

Zdaj pa brž v Ljubljano, Zvončkarji! Na skorajšnje veselo svidenje!

Cozova piramida

Arnošt Adamič

Deček iz sirofišnice (Povest)

Nove zarje

Ko so se tisto leto obletela drevesa, sta premagani državi Nemčija in Avstrija pokleknili na kolena in zaprosili miru. Sproščene vojske so zapustile bojišča in drle domov. Vsak posameznik izmed milijonov je našel pot do rodne zemlje, ki ga je vse težke čase klicala in neprestano vabila. Zazvonili so zvonovi in njih pesem je plala po Evropi, bodrila skrušena srca in jih navdajala z novimi upi. Strelnski jarki so ostali zapuščeni; le o polnočnih urah se shajajo tam duše

umrlih, za žive pa je vstal nov dan. Iz ruševin so se kmalu začeli dvigati novi domovi, po poljih so zapele motike, redke gozde je zasajala skrbna roka vrnivšega gospodarja z novim zarodom: povsod je vstajal dan, dan dela, miru in sprave. Milijoni so se zazrli v nove zarje boljše dobe...

Pred ljubljansko garnizijsko bolnico se je ustavil rumen avto. Štirje naši znanci so izstopili in odšli v čakalnico. Bili so Strgar in sin, Bine in sivi Kapo. Nestrpno pričakanje se je odražalo v njihovih

licih, posebno Kapo je bil videti najbolj neučakan.

»Kaj toliko mečkajo! Vsak dan ista pesem: čakajte, počakajte.«

»Bolje kako minuto pozneje kakor prekmalu. Danes ponoči je bila kriza,« ga je miril Strgar.

»Prehudo ga je oplazilo po glavi, sreča, da je nekoga nesel na rami,

Pogovor je prekinil vojaški zdravnik, ki so ga vsi radovedno obstopili.

»Dovolite, gospod zdravnik, kaj je z njim?« je vprašal Strgar.

Zdravnik se je dobrodušno nasmejal nestrpnem.

»Vse je dobro, izven nevarnosti je.«

če ne, bi sploh bilo po njem tako je pa oni prestregel najhujše,« je razjasnjeval Bine Kapu, ki je gotovo že stotič slišal to razlago, a jo je še vedno rad čul.

»Če bi pa tebe ne bilo, kaj?« je pomagal Ivo, ki se je medtem razrastle v krepkega mladeniča.

»Kaj tisto. Bil sem takrat že pri bregu, ko me je zgrabil za nogo. Gotovo bi se bila oba potopila, bil sem zelo zdelan, pa ti moli od brega sem debela veja. Pograbil jo in izvlečem še njega na suho.«

»O ti moja dobra duša!« se je razveselil Kapo in prisrčno objel Bineta. »Ti ne veš, kakšno veselje si mi napravil za stare dni. Nikoli nisem mislil, da jih bom dočakal, poganjali so me iz ječe v ječo, a zdržal sem, hohoho.«

Vsi so se oddahnili in Kapo je hotel kar brž v bolniško sobo, a zdravnik ga je ujel za rokav.

»Čajte no! Le počasi, počasi! — Razburjenja ne bi prenesel brez škode.«

In potem je šlo po zdravnikovih navodilih. Najprej ga je obiskal Strgar z Ivom, za njim Bine in šele naslednji dan je ves zasolzen prijuckal Kapo. Vprašanj ni bilo ne konca ne kraja. Vse težave pretekle dobe so prereševali do pičice in se po otroško veselili svidenja. Kapo se je ta čas pomladil, toliko je bilo veselja v njem. Ko je Tone povedal, koga da je nosil na hrbtu in da bi ga kmalu zahrbtnož zadavil, je Kapo jezno udaril po kolenih.

»Tiho mi bodi o njem, dobil je svoje plačilo. Tebi je pa sam Bog

omehčal srce, da si naložil nevernika, sicer bi bilo po tebi.« Tone je takrat dobil težko rano v lobanjo, možgane mu je pretreslo in omračil se mu je um. Šele izredno skrbni zdravniški negi se je posrečilo ozdraviti težko bolezen, po njem bi bilo, če se ne bi Strgar zavzel zanj. Tone je tudi zvedel, da zato ni nikdar prejel pošte, ker so vse zaplenili, kar je bilo v zvezi z Logondrom; pozneje je moral še Strgar v vojno in tako ni bilo nikogar, ki bi odgovarjal, zakaj tudi Bine in Ivo sta odšla s puško na rami v boj.

Ko je Tone zapustil bolnico, se je začasno nastanil pri Strgarju. Nekega popoldne so se zopet sešli in takrat je Strgar začel takole:

»Kaj boš pa sedaj počel, Tone?«

»Kaj? V delo bom stopil, kaj hočem.«

»Kaj te najbolj veseli?« je poizvedoval Kapo.

»Kaj? — Saj veste, v mlinu sem rastel in najbolj srečen bi bil tam. Nekaj me še sedaj vleče nazaj.«

»Pa bi šel tjakaj,« se je vtaknil vmes Bine.

»Kako? Vse je razdejano, bogve, kdo sedaj tam gospodari.« Strgar je nekaj časa zamišljeno molčal, potem je okrenil pogovor.

»Iz vseh tvojih besed spoznavam, da si se umiril in te ne žene več proč v svet. Vprašam te, tudi tebe Bine, čemu ves svet? Ali ni najbolj zadovoljen človek, ki se je vrnil z dolgega pota in zagledal košček zemlje, ki je njegov? Tu se spočije in najde zadovoljstvo, ki mu ga ves svet ne more dati. Poslušaj, Tone. Dejal si, da bi šel najrajši nazaj na Logondrovino. Tudi Kapo misli ta-

ko, vso mladost je preživel tam, tudi njega vleče nazaj, kaj ne starina? Logondrovo oporoko, s katero ti je zapisal svoje imetje, je odnesel Pičino. Logonder je bil pa previden mož, poslal mi je nekoč veljavni prepis oporoke, evo ga!« in pomolil mu je list. Tonetu so zaigrale solze veselja v očeh.

»Tedaj bova res smela nazaj, k Soči?«

»Seveda. A dvojje je slabo: zemljo so zasedli Italijani in pa niti kamen ni ostal na kamnu. Če si zadovoljen s svetom, ta je sedaj tvoj, in če bosta hotela postaviti novo domačijo, vama posodim, dolg mi bosta že nekoč povrnila.«

Pri tem je ostalo. Ko sta po nekaj tednih nestrpnega pričakovanja priromala Tone in Kapo na Logondrovino, ju je veselo cvileč oblajal Čuvaj, jima začel lizati roke in se vzpenjati po njiju.

»Glej, še žival se vrača domov!« se je razveselil Tone. Pobožno sta obhodila vse prostore in obujala davne spomine. Naslednji dan sta vzela orodje in se odpravila na delo. Preden sta prvič zamahnila, sta se ozrla v nebo. Med ta svečani trenotek je od nekod prinesel veter bučni italijanski marš, ki ga je igrala vojaška godba. Na cesti se je ustavil italijanski orožnik in ju opazoval... Senca je šinila na Tonetovo lice, zazrl se je v sinjo vedrino in spregovoril:

»V imenu domovine, tudi križ suženjstva vzamem na svoje rame. Nikdar naj me ne prežene tujec. To je moja, naša jugoslovanska zemlja. Še bolj jo bom ljubil, še bolj, ker je v stiski najbolj potrebna ljubezni in zvestobe.«

»Amen«, je odgovoril Kapo in zamahnil s kopačo.

Tone je še dolgo zrl proti Krasu in videl: ogromen bel oblak se je tiho dvigal izza obzorja. Kakor bi priplaval beli ptič in zamahnil s sil-

nimi perotmi. — Tonetu je droben nasmeh šinil preko lic, sklonil se je in udaril tudi on, da se je razpršila rodovitna zemlja. Nič več težav ni bilo v njegovem srcu...

Dravski

Zakaj naj ljubimo Koroško?

Nemško govoričenje, da koroški Slovenci govore »čisto posebno narečje, ki je od slovenskega jezika zelo različno,« torej ne odgovarja resnici. Mar koroška slovenska narečja ne pripadajo slovenskemu jeziku? Resnica je, da so nemška narečja mnogo bolj različna med seboj nego slovenska in da se nemška narečja mnogo bolj razlikujejo od pismene nemščine nego slovenska narečja s koroškimi slovenskimi narečji vred od pismene nemščine. Profesor dr. Reinprecht, po rodu Nemeč, je trdil, da se nemška narečja mnogo bolj razlikujejo med seboj nego slovenščina in srbohrvaščina. Resnica je nadalje, da so koroški Slovenci pristni Slovenci, ki imajo v svojih narečjih mnogo starih slovanskih izrazov, ki so se v drugih slovenskih narečjih že izgubili ali pa so izgubili svoj prvotni pomen. »Čujem« pomeni na Koroškem: slišim, ne: bedim; »sodim« ima še svoj prvotni pomen: rešetam.

Res imajo koroška slovenska narečja precej nemških besed, a imajo jih tudi ostala slovenska narečja! Koliko jih ima celo ljubljansko narečje! V splošnem prvotni ljudski slovenski jezik na Koroškem nima več nemških besed, nego jih imajo ostala slovenska narečja. Deloma celo manj. Ob Baškem jezeru pravijo: barva, ne: farba, v Podjuni pravijo: korak, ne: šret ali šrit. V Ziljski dolini pravijo gozdu: gozd, v Podjuni pa: les, ne: gmajna. In še več drugih.

Dejstvo je, da koroška slovenska narečja od pismene slovenščine niso nič bolj različna nego ostala slovenska narečja. Nemci trdijo samo iz političnih razlogov, kako zelo se razlikuje koroška slovenščina od izvenkoroških slovenskih narečij ter od pismene slovenščine. To zatrjujejo ponavadi ljudje, ki niti slovenski ne znajo! Sodijo kakor slepec o barvah! Radi bi nas čim bolj ločili, čim bolj bi nas radi raz-

Velikovec

trgali! A to se jim ne sme posrečiti! Zavedajmo se, da so koroški Slovenci veja slovenskega in jugoslovanskega narodnega debla, kri naše krvi so, naši bratje po krvi in jeziku! Prav po načrtu jih Nemci hujskajo proti lastnemu narodu, govorijo jim o »jugoslovanskem sovražniku«, zastrupljajo že mladino s protinarodnim, z nemškim mišljenjem! A na vsa nemška prizadevanja, da bi nas ločili popolnoma, da bi nam naš koroški slovenski rod povsem odtujili, moremo odgovoriti samo: Kar je Bog združil, naj človek ne loči!

Svoji zemlji in svojim bratom po krvi in jeziku se ne odpovemo!

Živel naš lepí Slovenski Korotan! Živela naša lepa koroška slovenska zemlja!

Živeli naši koroški slovenski bratje in sestre!

Da smo tudi mi Slovani,
da slovensk' je Korotan,
narod naš dokaze hrani,
jezik naš in duh in stan.

(Dr. Lovro Toman, Pesem koroških Slovencev.)

Franjo Čiček

Zgodbe o Tijeku Kijeku

13. Tijek v vojaški službi

Tiste dni so se valile preko naše domovine francoske čete, pred katerimi so se umikali Avstrijci. Ti so delali ljudem posebno ob cestah veliko nadlogo, ko so jim jemali živila, živino in drugo kar brez plačila in jih še silili, da so morali za njimi voziti krmo, hrano, ranjence in bolnike.

Takšna usoda je zadela tudi našega Tijeka, ko se je neki dan z vozom vra-

čal od kovača. Vojaki so ga na poti zgrabili, mu naložili nekaj vreč ovsa in še sami posedli na voz in — hočeš nočeš — je moral voziti z njimi proti Gradcu. Vse izgovarjanje, da je v grofovi službi, ni prav nič zaleglo. Še smejali so se mu.

»Kaj nam mar tvoj grof, vojna je vojna, klobasa pa klobasa«, so pravili.

»Tako tudi jaz pravim,« de Tijek in vozi z njimi, videč, da je vsak ugovor

bob v steno. Dolgo pa le ni vozil. Neopaženo je izdril vtikač iz prednjega kolesa, da so se kmalu nato skotalili z vrečami vred v obcestni jarek. Godrnjaje so se vojaki pobirali in začeli popravljati kolo. Tačas pa je Tijek izbil vtikač na zadnjem kolesu. Ko so zopet pognali, jih je doletela ista smola. Le Tijek je srečno odskočil, ker je vohal, kdaj bo kolo odletelo.

»Teža je teža«, razlaga Tijek povajlanim vojščakom. »Veste kaj, soldatje, dajte mi groš, pa skočim domov po močnejši voz. Grofa sem že itak sit, pa še eno kobilo mu odženem.« In je začel strahovito udrihati čez grofa. Vojaki so mu verjeli in ker se na ta voz itak niso več upali, so mu dali celo dva groša, naj hitro pride z drugim vozom.

Tijek je urno pregledal in pritrdil vsa štiri kolesa, eno vrečo ovsja je obdržal, da bo laže sedel, in naglo pognal.

»Zbogom, na onem svetu se vidimo, presneti iblajtarji,« brunda skozi zobe in urno zavozi proti gradu.

Ali so vojaki presneto dolgo čakali na Tijeka in njegov voz? V grad pa jih vendar ni bilo, grof je pač grof in Tijek je bil v njegovem varstvu.

14. Tijekova smrt in konec

Neumna navada je, da ljudje radi stavijo o Veliki noči, koliko bo kateri pojedel trdo kuhanih jajec. Tako si je tudi grof izmislil to budalost in oblju-

bil Tijeku pol cekina, ako poje 12 trdo kuhanih jajec drugo za drugim.

Tijek se jih je lotil in res srečno spravil pod streho. In še dve si je privoščil za nameček. Toda zvečer mu je

postalo slabo, tiščalo ga je v želodcu in naslednji dan so ga našli mrtvega.

Grof je silno žaloval za Tijekom, posebno, ker mu je prav za prav on bil kriv smrti.

Pokopali so ga poleg Urha in mu na grob postavili skromen lesen križ s temle napisom:

*Tukaj počivata Urh in naš Tijek,
Urh je bil lačen, ko je umrl,
Tijek pa jajec preveč je pojedel,
naj bi oba Bog v nebesa povedel!*

»Zvonček« prihodnje leto

Za novi, 36. letnik našega »Zvončka«, ki bo dobil spet drugo, lično opremo in bo bogato ilustriran, je pripravilo uredništvo svojim mladim čitateljem več prijetnih presenečenj.

List bo zlasti še v večji meri posvečal pozornost važnejšim pojavom iz pisanega sveta, zlasti pa značilnim dogodkom v naši lepi, ljubi Jugoslaviji in med brati onkraj državnih meja.

Tudi ima urednik pripravljenih vrhan koš mikavnih zgodb, čudovitih pravljič, kratkočasnih pripovedk, pestrih črtic in drugega takega zanimivega in zabavnega blaga. Razume se, da hudomušni Bobi in razposajena Hlaček in Biba ne bodo še pozabili na Zvončkarje. Raznoverstnega drobiža in zvitihi ugank pa je že zdaj polna uredniška miznica.

Posebna sladčica za naše bravce, ki se tako radi smejo, bodo vesele zgodbe burkeža Pavlihe, ki jih bo pripovedoval g. Pavle Fleré.

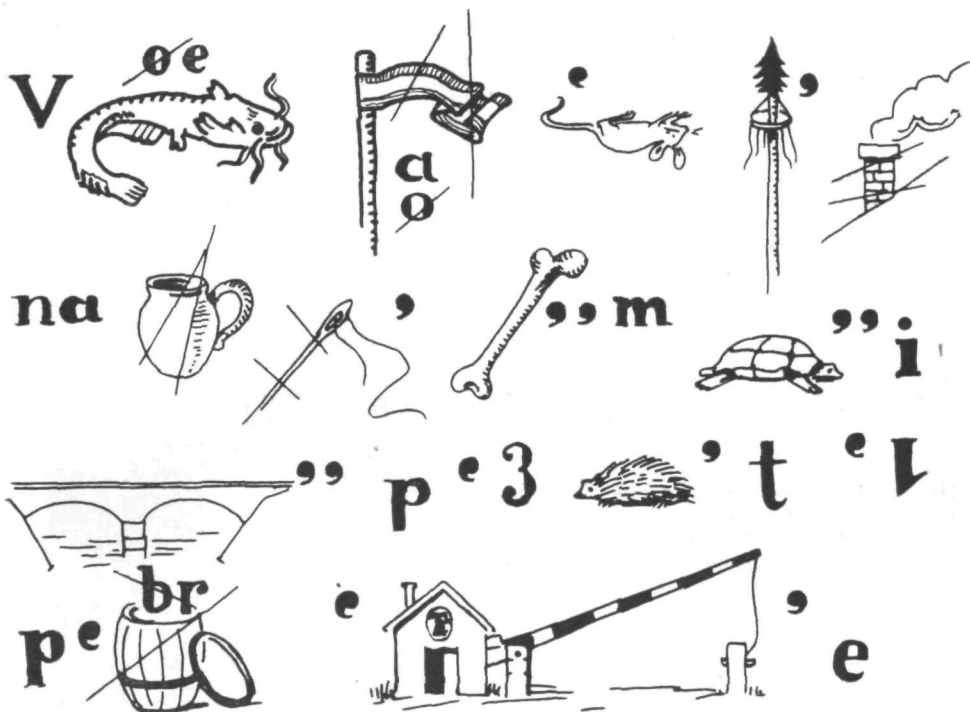
Pisatelj letošnje priljubljene povesti »Deček iz sirotišnice« je prispeval za novi letnik roman za deco: Koruzni frontnik Sandi, ki nas v napetem dejanju povede med otroke črnega rudarskega revirja, doživljajoče v teh težkih časih uso bedo, pa tudi radosti deških let.

Taka bo približno vsebina prihodnjega letnika, v katerem bo vsak kaj našel zase, saj bo »Zvonček« skušal biti kar le mogoče pester in bogat.

Prijetne, sončne počitnice vsem skupaj in na veselo svidenje jeseni!

Zastavice za brižne glavice

ZASTAVICA V PODOBAH

RESITEV UGANK IZ DEVETE STEVILKE

1. Mreža: Jablane, hruške in druge cepe, cepi v mladosti za stare zobe.
2. Posetnica: Sobni slikar.
3. Kvadratna dvojica: gram, reva, Avar, Maribor, Baba, obok, Raka.
4. Diamant: z, ave, krona, Zvonček, mačka, peč, k.

VSE ŠTIRI UGANKE SO PRAVILNO REŠILI:

Milčš Babič, Janko Ozimič, Dragica Vraničeva, Minka Pristovškova, Vilko Zaletelj in Franci Bitenc, vsi iz Ljubljane; Marjan Lebar iz Brežic ob Savi; Ivan in Marjan Svoljšak, oba iz Doba pri Domžalah; Božica Roševa iz Dola pri Hrastniku; Jelka Suchyjeva iz Kranja; Anica Kleinsteinova iz Most pri Ljubljani; Mitja Grašič iz Li-

tije; Lučka Turkova iz Novega mesta; Mirko in Franci Ostrožnikova iz Polul pri Celju; dijaki Deškega vzgajališča Ponoviče pri Litiji; Sonja Petrovičeva iz Ptuja; Bojana Ravbarjeva iz Stare vasi; Zlatica Jugova iz Studencev pri Mariboru; Stojan Drašček iz Zaloga pri Ljubljani.

NAGRADE

Pridnim ugankarjem je žreb takole naklonil nagrade:

1. Ivan Svoljšak iz Doba pri Domžalah dobi: E. Gangl, Zbrani spisi, V. zvezek.
2. Franci Ostrožnik iz Polul pri Celju prejme: Fr. Zbašnik, Drobne pesmi.
3. Zlatica Jugova iz Studencev pri Mariboru dobi: A. Rapè, Zbrani spisi, IV. zv.

Nagrajenim mnogo zabave pri čitanju in na svidenje jeseni!

Stric Mafic s košem novic

Letos obhajamo 200 letnico rojstva Antona Janše, veččega čebelarja in slavnega čebelarskega učitelja, čigar ime ni zaslovelo le po vsej Evropi, ampak je prodrlo tudi preko morja. Saj je ta naš znameniti rojak s svojim opazovanjem odkril v življenju čebel važne tajnosti, ki jih niso mogli razumeti njegovi sodobniki in tudi poznejši čebelarji ne. Anton Janša se je rodil v Breznici na Gorenjskem, 20. maja l. 1734.

Ameriška vlada je dala našemu v Ameriki živečemu slavnemu rojaku Nikoli Tesli na razpolago 40 km dolgo železniško progo blizu niagarskih slapov, da dela poizkuse z lokomotivo, ki jo žene z brezžično dovajanim električnim tokom. Bajе njegovi poizkusi dobro napredujejo.

Izračunili so, da ima Evropa železnih rud še za 58 let, ves svet pa za 64 let, ako bo poraba vsako leto nekoliko narasla. Okoli leta 1500 so izdelali na vsem svetu okroglo 50.000 ton sirovega železa na leto, danes pa 100 milijonov ton.

Iz Honkonga poročajo, da se je v Lušangu v pokrajini Kvantungu dogodila ne- navadna nesreča. Gora Kaiman, ki se je vdrla, je zasula 12 večjih naselbin. Hkratu je zasula tudi strugo reke in uničila več čolnov in ladij. Reka je krenila v drugo smer, v dosedanji strugi pa je nastalo mnogo vodopadov.

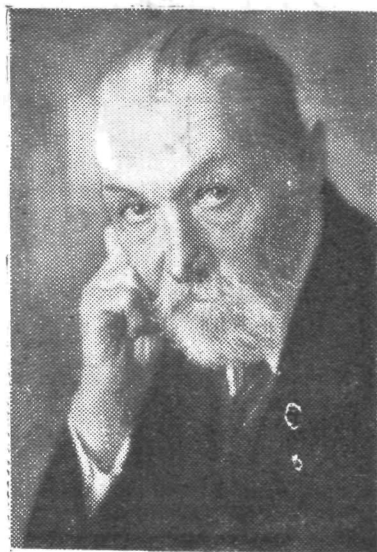
V Ameriki so po dolgotrajnem delu s pomočjo fotografskih posnetkov izračunali, da šteje vesoljstvo, kolikor ga dosežejo najmodernejši optični pripomočki, okoli 170 milijard zvezd.

V Kolumbiji teče mimo še delujočega ognjenika Puracéja Jesihova reka (Rio Vinagre). Ta reka ne nosi zaman svojega imena, okus njene vode je namreč kisel. Seveda ne prihaja to od jesiha, temveč od žveplene in solne kisline, ki se nahajata v vodi in ki izvirata menda iz omenjenega vulkana. Nobena riba ne more živeti v tej reki, ki je prav za prav del reke Kavke in se izliva po 680 milj dolgem toku v Magdalensko reko.

Najhitreje rastejo med milijonskimi mesti: Šangaj (na 1000 prebivalcev letno 55), Tokio (45), Osaka (27) in Moskva (27), Berlin in Pariz pa nazadujeta. Če pojde tako naprej, bo Newyork kmalu imel 9 milijonov ljudi, Šangaj 6 milijonov, Moskva 4 in pol milijona.

Neka italijanska tvrdka v Milanu si je izmislila 6 m visok strelodov, ki se da zložiti okoli klobuka in nima posebne teže. Namenjen je predvsem zaščiti kmetov, ki jih pri delu na prostem zateče nevihta. V tem primeru se strelodov odvije in vtakne v zemljo. Izumitelj trdi, da strela potem ne more zadeti kmeta.

Na binkoštno nedeljo je umrl v Mariboru slovenski pisatelj Josip Kostanjevec v starosti 70 let. Pokojnik je bil rojen v Vipavi, 18. februarja l. 1864. Kot pisatelj je Kostanjevec nadaljeval delo Levstika, Jurčiča in Kersnika, pozneje pa se je na-

slonil tudi na Govekarja, Meška in Cankarja. Njegovo pisateljsko delovanje je bilo zelo plodovito in pestro, saj je kot učitelj imel dober vpogled v naše podeželsko življenje. Pisal je zabavne in resne povesti ter slikal v njih življenje v trgih in mestecih. Sodeloval je skoro pri vseh slovenskih leposlovnih listih. Tudi naš »Zvonček« ga je dolgo vrsto let štel med svoje sodruidnike. Kot samostojne knjige so izšle njegove povesti: Iz knjige življenja, Življenja trnjeva pot, Krivec, Zbrani spisi, itd. V Mariboru, kjer je preživel zadnja leta, je bil Josip Kostanjevec izredno priljubljen kot duhovit, dobrasrčen in družaben mož. Slava njegovemu spominu!

